

PJ9021
.H95

LIBRARY
OF THE
Theological Seminary.
PRINCETON, N. J.

Case

Division

PJ9021

Shelf

Section

H95

Book

No.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

<https://archive.org/details/exercitationesae00hupf>

EXERCITATIONES AETHIOPICAE

SIVE

OBSERVATIONUM CRITICARUM

AD EMENDANDAM RATIONEM GRAMMATICAE SEMITICAE

SPECIMEN PRIMUM.

SCRIPSIT

ET ERUDITORUM EXAMINI

SUBMITTIT

D. HERMANNUS HUPFELD

THEOLOGIAE IN ACADEMIA MARBURGENSI
PROFESSOR EXTRAORDINARIUS.

LIPSIAE, MDCCCXXV

SUMTIBUS FRID. CHR. GUIL. VOGELII.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 551

LECTURE 1

LECTURE 2

LECTURE 3

LECTURE 4

V I R O

S U M M E R E V E R E N D O

D. G U I L I E L M O G E S E N I O,

CUIUS AUSPICIIS OPUS SUSCEPTUM
SUBSIDIIS ET CONSILIIS ELABORATUM
INTERVENTU ET CURA EDITUM EST

HASCE STUDIORUM ORIENTALIUUM PRIMITIAS
QUA PAR EST VERECUNDIA

OFFERT

A U C T O R.

P R A E F A T I O.

Ingrato labore desudasse videbor, quod aethiopicam linguam tractandam mihi elegerim; aliis jactantiam quandam suspicantibus, quasi novo quodam et inusitato scribendi genere potius quam docta et subtili disputatione gloriolam captarem, aliis parum utilitatis ex hac lingua in communem usum redundaturum esse statuentibus. Fateor me propterea aliquamdiu tergiversatum esse, cum mihi primum GESENIUS V. S. R. „lumina aethiopica pro illustrando Hebraismo“ (C. B. MICHAELIS exemplo) scribenda mandaret. Sed accuratius cognitâ linguâ praeclaram ejus indolem, tam simplicitate quam constantia insignem admirari coepi, quantumque ex hac non solum ad illustrandam, sed etiam ad emendandam caeterarum dialectorum rationem grammaticam derivari possit intellexi. Interim cum multa se offerrent in ipsa aethiopica grammatica emendanda, duas disserendi partes facere constituebam, quarum prior emendationes aethiopicas exhiberet, posterior lumina aethiopica pro illustranda et emendanda caeterarum dialectorum ratione grammatica. Sed illius mole paulatim crescente, hanc eo lubentius resecui, quod grammaticae semiticae locos potiores, praesertim de elementis longe gravissimum, ex universa caeterarum linguarum analogia illustrandum, denuo ad examen vocare et peculiari opere persequi animus est. Ut tamen quid de caeteris dialectis sentirem quodammodo significarem, harum exempla aethiopicis paulo copiosius subjunxi. Rationem in plerisque secutus sum orthoepicam, h. e. a sonis linguae, non, ut fieri solet, ab orthographia petitam; quae quatenus vera sit, et quantum in omnibus linguis valeat, videant judices periti. Eandem quodammodo viam ingressus esse videtur G. SEYFFARTH, cujus librum quaestionum gravissimarum plenum de sonis graecae linguae genuinis (Lips. 1824) doleo tardius nactum me esse, quam ut singula accuratius perlustrare et cum meis conferre possem.

In emendando ita versatus sum, ut brevitatis studio sententiam meam simpliciter proponerem, tabulari, ubicunque licebat, formâ, rarius demonstratione et refutatione usus. Eodem modo observationes philologicas passim inspersi, quae ut sint nonnullae festinatae, ita tamen examine ulteriore forsitan non indignae. Quodcunque peritorum iudicium erit, promptum et intrepidum ad difficillimas quasque quaestiones ingenium agnoscent. Si rem viribus meis aut studiis majorem aggressus esse videbor, certe vires in magnis exercuisse juvabit. Quod LUDOLFUM petiverim, nec laudi huius viri, qui laude mea est longe superior, quicquam detrahere potest, nec arrogantiae mihi quemquam versurum esse spero.

EXERCITATIONES CRITICAE AD EMENDANDAM RATIONEM
GRAMMATICAE AETHIOPICAE.

LIBER PRIMUS.

D E E L E M E N T I S.

(LUDOLF gramm. lib. 1.)

CAP. I. *De literis et sonis singulis.*

§. 1. *De literarum figuris et nominibus.*

(LUDOLF. cap. I.)

1. **D**iscrepans literarum figura diu originem semiticam celare poterat. Itaque LUDOLFUS (Comm. ad hist. aeth. p. 60) nec cum hebraicis nec cum cuficis ullam similitudinem deprehendens, ab ipsis Auxumitis, priusquam Arabes ullas habuerint, respectis tamen et samaritanis et graecis*), eas inventas esse statuit. Seriores, quorum recensum habes apud Koppium**), *graecam* potissimum originem urserunt. Inter quos GESENIUS primus originem *phoeniciam* intelligere coepit (*Hallische Encyclop. s. vv. Aethiopische et Amharische Sprache*), donec KOPPIUS l. c. explosa penitus recepta opinione singulas literarum figuras a phoeniciis antiquissimis derivandas esse evinceret. Ad quarum originem perspiciendam — id unum addere liceat — hoc

*) *Histor. aeth. 4, 1.* Sed postea sententiam (§. 322), cum sententiam illam Ludolfo abjudicantem quodammodo mutasse videtur, *graecam* originem perstringens Comm. p. 555, quem locum

solum respexit KOPPIUS (*Bilder und Schriften II*, MURRAY ad Bruce Travels Vol. II. p. 402. **) *Bilder und Schriften* l. c. ubi addendus est

imprimis tenendum esse videtur, Aethiopes ad *coni* figuram (quam etiam tecta et templa eorum referunt, auctore Brucio) alphabetum primitivum refinxisse, indeque a) modo literarum situm mutasse, ut \mathfrak{M} pro Ψ , quod a \mathfrak{u} facile derivatur, \mathfrak{h} pro Ξ , \mathfrak{A} pro \angle , et forte etiam \mathfrak{A} pro \circ , modo b) scapum rectum curvasse et ad basin usque reflexisse, ita ut pleraeque superne clausae essent et duobus quasi cruribus fultae. Hac ratione etiam \mathfrak{A} , quod derivare non ausus est Koppius, a phoen. \mathfrak{V} repetendum esse censeo, ut nempe recurvato scapo uncinus ille, qui in phoen. figura dextro lateri appositus erat, capiti imponeretur.

2. Sed graphicis pro vetustate alphabeti aethiopici argumentis accedit aliud, quod non minus grave mihi videtur, a *nominibus* literarum petitur, quae merito huc jam retulerunt Gesenius l. c. et Koppius (§. 325). Haec enim neque ex graeco alphabeto, neque, quod majus est, ex arabico vel syriaco, qualia nunc habemus, sed ex hebraeo vel potius phoenicio primitivo repetenda esse patet. Nam si nominum cujusque alphabeti ratio expenditur, syriaca quidem ex hebraicis constanter fere secundum syriacam pronunciationem ficta*), arabica plerumque mutilata et quasi usu attrita deprehendimus: aethiopica vero sincera pleraque et nativa, et ipsis hebraicis non raro simpliciora, nonnulla ab hebraicis discrepantia sed ejusdem significationis. Jam ut singula videamus

1) *primitivam saegolatorum* (ut vocant) *formam*, in hebr. saepius productam, in syr. et arab. varie depravatam, longe plurima servant.

Alph \aleph , \aleph , ex quo hebraicum \aleph productum est. *Geml* \aleph = \aleph , camelus (ex quo graecum $\gamma\alpha\mu\mu\alpha$ eliso λ pro $\gamma\alpha\mu\lambda\alpha$), hebr. vera \aleph corruptum ex \aleph vel \aleph (quemadmodum fere \aleph ex \aleph). *Dent* pro Delt ex nota utriusque liquidae permutatione = \aleph (graec. $\delta\epsilon\lambda\tau\alpha$) ex quo productum hebr. \aleph . *Zai* (sine dubio \aleph formâ \aleph) = \aleph , *Zai* (*Gesenius Gesch.* etc. p. 168), quae forma sane ex hebr. \aleph corrupta esse videtur, sed antiquissima tamen (etiamsi graecum $\zeta\eta\tau\alpha$ non inde desumptum sit, quod potius a forma aliqua \aleph derivandum esse videtur, cf. \aleph a \aleph). *Haut* = \aleph sepes a \aleph , unde etiam \aleph , mutato Vau in Jod. *Harm* = \aleph , \aleph , claustrum i. q. \aleph . *Tait* = \aleph , serpens, unde contr. \aleph . *Saut* et *Sât* ignotae quidem sunt significationis, formae tamen analogae. *Sawe*, *Vawe*, *Lawe* falso pronunciata videntur pro Tau, Vau, Lau ex \aleph , \aleph , \aleph .

2) Alia formâ ab hebraicis discrepant, sed *significatione mire analogâ* sunt. Sic *Hoi* forte eodem modo technica appellatio, indicando spiritui inserviens habenda est, ut *He. Jaman* = \aleph , \aleph , *dextra manus* bene convenit cum Jod \aleph , quod sine dubio i. q. \aleph (ut \aleph juxta \aleph Gesenius l. c. p. 169). *Nahas* = \aleph , [serpens convenit sensu cum \aleph , pisci.

*) Similis ratio graecorum ex hebraicis, confere paragoge aramaea *GESENIUS Gesch. der hebr. tractis etiam diphthongis* (ut $\beta\eta\tau\alpha$, $\theta\eta\tau\alpha$ ex \aleph , *Spr.* p. 170. \aleph , quae contracta ex \aleph traducta, addita

Imprimis vero notabile *Aph*, ḤḤ, os = ḥḥ, ex quo corruptum ḥḥ. Haec tria quoniam integra sunt in aethiopico et perspicua, egregie faciunt ad illustrandam vim nominum hebraeorum obscuriorum.

Quodcum igitur nomina literarum aethiopicarum antiquissimam et primitivam fere formam gerant, figurae autem ex primitivis non magis corruptae sint, quam in reliquis dialectis, non dubito statuere, *alphabetum aethiopicum origine longe antiquius esse non solum arabico et syriaco, sed vel hebraico, quale in libris nunc usitatum est.*

Nota. Mirabiles sunt literae ejusdem soni geminae Ḥ et Ḥ, Ḥ et Ḥ, quae in alphab. primitivo simplices inveniuntur. In promptu est, cum Ludolfo haec referre ad Arabum literas punctis diacriticis diversas ح et خ, ص et ض. Sed obstat, quod puncta diacritica multo post inventa sunt (SILVESTRE DE SACY memoire sur l'origine etc. de la litterat. parmi les Arabes. Paris 1803 p. 71 sqq.) Jam vero si statuas, has literas serius ex punctato Arabum alphabeto adscitas esse, iterum obstat, tum quod in libris Aethiopum multo illa aetate antiquioribus jam deprehenduntur, tum vero quod non credibile est, aliunde adscisci literas plane inutiles. Itaque rem aliter expedire nescio, quam statuendo, literas illas, prius etiam quam punctis diacriticis discernerentur, in vetere Arabum alphabeto diversas fuisse sono et figura, Aethiopes vero, qui unum tantum sonum (Haut) acceperant, novo invento nomen synonymum (Harm = Haut v. supra) indidisse.

3. Jam igitur ut universe *de artis scribendi apud Aethiopes primordiis et usu* quid sentiam, eloquar (siquidem in rebus incertis probabilia quaedam et minus comperta afferre licet), haec tria mihi statuenda esse videntur: 1) *scripturam aliquam jam antiquitus h. e. ante christianae religionis cognitionem, apud Aethiopes exstitisse, argumentis supra allatis. Eamque* 2) *ab Himjaritis traditam esse, a) quia gens ipsa ab Himjaritis oriunda esse et antiquioribus jam temporibus transfretasse cum Ludolfo Comm. ad hist. aeth. p. 37 sqq. censenda est*),* cujus rei fidem praeter argumenta a Ludolfo allata mihi maxime faciunt tum traditiones utriusque gentis antiquissimae, tum quae V. T. de Cuschaeis habet; suadente insuper ipsa re, Arabes jam antiquitus in litore opposito coloniam habuisse (cf. Sabae ap. Strabonem et Ptole-

*) Non audiendus est MANNERT, qui populum nec in lingua nec in memoria populi ullum reman- ab Aegyptiorum profugis oriundum linguam Him- jaritarum, quos subjecerant, didicisse ait, graecâ sit vestigium; c) versiones biblicorum et patrum a in desuetudinem versâ (*Geogr. v. Afrika* p. 149); sec. inde 4to factae ex graeco probant, jam tum, cum Himjaritae vix parere coeperant (si mo- numentum adulitanum sequamur), aethiopicam linguam in usu fuisse. subjecta eaque transmarina linguam novam impor- tari, eamque tam diversam; b) aegyptiacae originis

maeum, MANNERT l. c. p. 51. 126.) b) quia Himjaritarum scriptura apud scriptores arabicos celebrata (سند) aethiopicae simillima fuisse a nonnullis traditur (SILVESTRE DE S. memoire p. 9 sqq.) c) phoenicia scriptura non facile ad Aethiopes pervenire poterat nisi per Himjaritas, qui a Syriae et Mesopotamiae populis eam accipere poterant. (SILVESTRE DE S. l. c. p. 51 sqq. gr. arab. §. 7); accedit quod aramaei characteris, qualis est in inscriptione carpentoractensi, vestigia plurima deprehenduntur in alphabetho aethiopico (KOPP l. c. §. 359). Quae autem Nipcephorus et Philostorgius (a Koppio §. 358 et Silv. de S. p. 20 citati) de coloniis syriacis ab Alexandro Magno Africam deductis tradunt, ea, de Africa certe, non verosimilia esse, jam Ludolfus (dissert. gramm. aeth. praefixa) merito iudicabat. 3) *scripturam* tamen, nisi forte in inscriptionibus, *prius fere non adhibitam, post acceptam demum a Graecis religionem christianam in frequentiore usum venisse et in hanc, quam nunc habemus, formam redactam esse.* Hoc a) vel caeterorum antiquitatis populorum exemplum suadet, quibus scribendi ars, quamvis non incognitam haberent, non in usu fuisse videtur, antequam libros sacros aut magnos aliquos auctores nanciscerentur: siquidem carmina et historias potius auribus quam literis tradebant, magistratibus ipsis non raro arti a vulgo exercendae invidentibus atque edictis caventibus (cf. quae de Himjaritis narrat Ibn Khilkan ap. SILVESTRE DE S. l. c. p. 13 sqq.) b) antiquioris illa aetate literaturae neque apud Aethiopes neque apud Himjaritas ipsos ulla memoria exstat, exceptis quibusdam inscriptionibus. Vide SILV. DE S. l. c. p. 21 sqq. 33 sqq. contra quem non cum KOPPIO (§. 353) ad Diodori et Heliodori testimonia provocaverim, tum quia graeci scriptores de Aethiopibus, quorum nomen latius patebat, quam Habessinorum nostrorum, mirabilia quaeque referre solebant (Diodoro etiam et Plinio non exceptis), tum vero quia Aethiopum legati apud Diodorum apprime graecis literis imbuti, philosophos magis agunt quam rerum domesticarum testes; accedit, quod eorum testimonium communi Graecorum sententiae adversatur, qui uno ore tradunt scripturam ab Aegyptiis ad Aethiopes transiisse. c) quantum autem ex illo tempore graecae literae in aethiopicas valuerint, tum ex innumeris Graecorum nominibus ac vocabulis in linguam aeth. receptis plurimisque scriptorum graecorum versionibus intelligitur, tum vero ex ipsa alphabethi indole. Alia enim manifesto a Graecis desumta sunt, ut literae Pait et Psa, et figurae numerorum ex graecis literis corruptae; alia satis probabiliter ab iisdem repetuntur, velut ordo scribendarum literarum a laeva ad dextram procedens, qui quamquam in Oriente non inauditus, tamen Semitis non usitatus (nisi scriptorum arabicorum fide hoc Himjaritis tribuere velis), atque apud Aethiopes eo magis mira, quod nonnullae literae ad laevam spectant, ut \aleph , \beth , γ , eundem prius in scribendo ordinem fuisse significantes (cf. KOPP l. c. §. 323). Denique *vocalium* quoque *notas* hoc tempore et ad Graecorum forte exemplum inventas esse, quamvis ratione a graecis diversa, infra probabitur §. 3.

§. 2. De potestate literarum.

(Ludolf. gramm. cap. 2.)

1. De *pronunciatione universa* monendum est, Habessinos hodiernos genuinam ejus notitiam, ex quo loquendi usus sublatus est, dedidicisse (LUDOLF. praef. lex. aeth.). Degenerasse autem jam antiquissimis temporibus, quibus lingua scribi coepit, pronunciationem, ex ipsius linguae ratione grammatica deinceps exponenda elucet. Imprimis a) *gutturalium* pronuntiatio degeneravit et quasi enervata est, ita ut ex quinque gutturalium sonis Graecorum instar duplicem tantum spiritum tenuerint, lenem in Ḥ et Ṫ, asperum in Ḥ, Ṫ et Ṫ, quem utrumque promiscue fere usurpant, quemadmodum apud Samaritanos et Zabios factum esse videmus. Non autem apud Habessinos ipsos emollitam esse gutturalium pronuntiatioem, sed aliunde antiquitus tralatitiam, tum ex universa indole et terrae montibus asperae et populi moribus feri probabile fit, tum vero ex pronuntiatione caeterarum gutturalium tam rauca et impedita, ut extero ad multa vocabula plane obmutescendum sit, ut ait LUDOLFUS hist. aeth. 1, 15 et praef. gramm. amhar., quippe quam de suo addiderint. Deinde etiam b) literarum Ṫ et Ṫ pronuntiatio et usus promiscuus corruptionem prodit. Nam cum Ṫ cum hebr. Samech congruat, Ṫ vero cum Schin, sequitur, hanc primitus sonasse sch, illam vero s, adeoque sonum sch in lingua aeth. deperiisse, id quod sine dubio ab Himjaritis traditum est, quoniam sermo popularis hunc sonum sibi vindicavit Ṫ. Neque hoc ab aliarum linguarum usu abhorret, in quibus sibilans densior sch paulatim in tenuiorem s abiit. Nam phoen. Ṫ primo tantum sch sonasse, tum ex nomine Schin apparet, quod est ex Schen Ṫ, dens, tum vero ex syriaco alphabetho, ubi solum schin exstat, non Sin. Accedit, quod cum s jam expressum esset literâ Samech, non probabile est, duplicem figuram eidem sono tributam esse. Postea autem eam simul s complecti videmus, in multis vocibus s pro sch assumto, cf. notum illud *sibboleth* pro *schibboleth* Jud. 12, 6. Arabes pro hebr. Ṫ plerumque s substituunt. Graeci primo duplicem literam s habuerunt, Σιγυα = Samech, et Σαυ = Schin, quae posterior primitus sch sonasse putanda est, deinceps mollitis Graecorum instrumentis cum densior hic sibilus in s attenuatus esset, mox plane ejectus est, ut inutilis, et Σιγυα substitutum. Quod nomina propria ṪṪ et ṪṪṪ ab auctoribus quibusdam Scheva et Schuaken scribuntur, id a vulgari i. e. amharica lingua repetendum est, in qua prius certe per Ṫ scribitur, neque Ludolfus inde colligere debebat, Ṫ olim sch sonasse. Hoc illi ita fraudi fuit, ut in vocibus hebraeum Ṫ habentibus Ṫ ponere non dubitaret, pro Ṫ autem Ṫ, quod prorsus contra se habet (KOPP §. 527).

2. Singulare quid Aethiopes amant in *literis quibusdam palatinis et gutturalibus* Ṫ, Ṫ, Ṫ, quarum sonum ut pleniorum et rauciorum reddant, *u obscurum e gutture depromptum addunt* (quasi gutturalium defectum sic compensaturi). Quoniam sic cum sequente vocali ef-

ficatur vocalis duplex, male Ludolfus hanc rationem diphthongis accensuit, adeoque has *vsras* s. per se diphthongos esse statuit, *au*, *ai* etc. vero non nisi per accidens, quod plane contra se habet. Eandem plane rem habemus apud Latinos, *qu* et *gu* sequente vocali ponentes pro *c**) et *g*, ut *quum* pro *cum*, *loquutus* pro *locutus*, *exstinguo*, *lingua* pro *exstingo lingua* (a *lingo*, *λινγω*) cf. hujus permutationis exempla apud KOPP. tachygr. vet. p. 267 — 70, nec non apud Italos, ut *quando* pro *quo* gall. *quand*, *guardia* gall. *garde*; apud Hispanos *Quadalquivir* = *وَادِي الكَبِيرِ* (*quivir* pro *Kebir*) adeoque apud nostrates ipsos, cf. *bequem* = *kommlich* apud Suevos, *quamen* apud Germanos inferiores pro *kommen*.

§. 5. *De vocalibus.*
(Ludolf cap. V.)

Vulgo putatur in aethiopica lingua vocales non alias exstare, nisi quae illis literarum inflexionibus vel virgulis annexis significantur, easque notas non adscitas sed literis ipsis coevas esse. Sic imprimis SILVESTRE DE SACY**), qui tritam illam apud arabicos scriptores scripturae himjariticae appellationem *سَمَاء* (ligata) de vocalium notis annexis interpretatur (l. c. p. 50 sqq.). Scilicet is cum universae scripturae aeth. originem ad viros quosdam graece doctos referret, vocales quoque mere graecas esse a semitica indole plane abhorrentes statuit. Verum enimvero intellecta post KOPPIUM literarum aeth. origine phoenicia eaque antiquissima (v. supra §. 1) non ad grammaticum quendam referenda, rejicienda illa sententia mihi his fere rationibus videtur: 1) valde improbabile ne dicam absurdum esse videtur, populum aliquem, non, ut caeteri, viginti et quod excurrit literarum figuris contentum, supra ducentas, in amharica vero supra ducentas quinquaginta excogitavisse. Id quod mihi plane ab illorum temporum simplicitate abhorrere, et grammatici cujusdam artificio tribuendum esse videtur. 2) accedit, quod in inscriptione illa, quam SALT (p. 581 germ. vers.) exhibuit, simplices literarum figurae sine ullis inflexionibus et notarum additamentis comparant; 3) si a graecis desumptae essent vocales, graecarum quoque *figuram* sine dubio mutuatae essent, ut syriacae, at hoc longe secus est. 4) comparatio, quam instituit SILV. DE S. l. c. p. 36, falsissima est, ut mireris tantum virum in talem errorem incidere potuisse. Nam quantum abhorreat η ab \tilde{a} brevi primi ordinis, ω ab u , ε ab \tilde{e} longo, o ab \tilde{o} longo, primo obtutu patet. Longe speciosius primum ordinem cum \tilde{a} brevi, secundum cum ov , quartum cum \tilde{a} , quintum cum η , septimum cum ω comparaveris. Verum et sic similitudo quam maxime clau-

*) *qu* enim ex orientali Kuf ortum esse constat (MONTFAUCON palaeogr. p. 132. 568), unde si a relinquo, extinctus ab exstinguo (pro exstingtus, ut lectus pro legtus).

**) LUDOLFUS de ea re nihil habet; quam hist. aeth. 4, 1: auctorem literarum aeth. has ex ingenio suo *recipiendis vocalibus* formasse. E quibus certe patet, eum vocalium notas simul cum literis inventas esse putasse.

dicaret, quoniam desiderares vocales breves *ε*, *ο*, *υ*, quas Aethiopes uno ordine sexto expriment. 5) etiamsi vero quam maxime congruerent figura et sonus, nihil inde pro ipsa earum indole ac ratione efficeretur, ut vel ex hebraicae et syriacae linguae exemplo videre licet, quarum altera sonos fere omnes, altera figuras certe habet cum graeca communes, ratione tamen diversissima. Ut enim graecae et caeterarum linguarum vocales sunt fere fortuitae (accidentales), ita semiticarum, earum certe, quae literis scribuntur s. longarum, ratio firma et certis legibus adstricta est, ut suas et certas quaeque forma vocales habeat. Idem in aethiopicis obtinere, ex vocalium canonibus infra patebit. Quod autem SILVESTRE DE S: literarum *quiescentium* defectum*) exprobrat, hoc tum falsum esse videtur, nam et gutturales in fine syllabarum mutae esse h. e. quiescere solent, et *ϕ* interdum post vocalem *i* manet, ut *ϕ* (LUDOLF canon IV. et IX., not. 2.), tum vero adeo non vitio vertendum orthographiae aethiopicae, ut potius laudandam esse censeam, quod hoc vitio careat, quod tantum erroris ac molestiae peperit studiosis grammaticae semiticae.

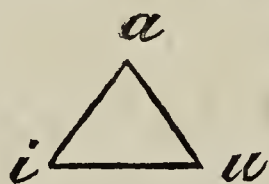
Quae cum ita sint, non dubito cum KOPPIO §. 35. 323. 337 statuere, vocalium notas nunc in scriptura aeth. usitatas serius adjectas et primitivis vocalibus substitutas esse.

2. *Primitivae* autem vocales, ut mihi videtur, sunt *⊙* et *Ⓟ* h. e. *u* et *i*, quas duplicem et vocalium et consonarum vim habere, ut in caeteris dialectis, in promptu est. „Siccine vero vocalis *a* omnium longe usitatissima, primitus defuisse putanda est?“ Minime vero, sed duplici ratione eam adfuisse censeo. Primum, quod HEZELIUS (*paläogr. Fragm.* p. 10) de semiticis diall. universim egregie animadvertit, haec vocalis Aethiopibus adeo erat frequens et fere dominans, ut ubi non esset *u* vel *i*, ibi *a* pronunciandum esse vel non apposita nota liqueret. Habes hujus rei in ipsa scriptura aethiopica testimonium luculentissimum. Figura enim literarum primitiva et simplex, nullis vocalium notis aucta, cum vocali *ä* efferenda est, quod non obscure arguit, hanc vocalem, ut ratione physiologica est omnium quasi fons ac principium (v. BOECKHIUM in DAUB u. CREUZER *Studien* 4, 376 sqq.), ita in aethiopico idiomate primariam ac praevaletentem fuisse. Deinde imprimis *gutturales*, quoniam eodem oris rictu efferuntur, in omnibus diall. sem. non solum ad vocalem *a* pronas fuisse, sed etiam frequentissime spiritu omisso hanc solam sonasse constat, ut commode dixeris, gutturalem esse vocalem *a* aspiratam, sed frequenter spiritu suo privatam (quod in mediis vocibus fieri solet, v. infra §. 4). Cf. *قَرَح* Kara (JAHN *arab. Sprachl.* §. 8), *يَحْسَب* jahhseb (pro ihhseb), *عَيْد* aid, *دَعَى* daah (SILVESTRE DE SACY *gramm. ar.* §. 7); in hebr. gutturales vocalem *a* sonare

*) KOPPIUS §. 323 literas vocales aethiopicae non absurde fieri possit, non intelligo, quum nullo scripturae exprobratas esse dicit, quod quomodo lae vel certe admodum raras conspiciantur.

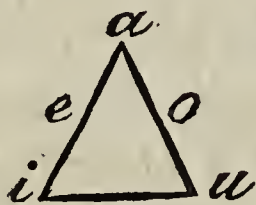
solent, vel ex alia vocali conversum, vel furtivum, vel Chateph Patach (GESENIUS *Lehrgebäude der hebr. Spr.* §. 58, 2. 3), cf. זָרַע sera = זֶרַע , בַּעַר pro בְּעַר , קָרַמוֹן LXX *Ἀερωον*; in syr. } et ܐ vocalem sibi adsciscunt *a* vel *e* (MICHAELIS gramm. syr. §. 33), in Zab. vocalis *a* ex Aleph desumta est (KOPP §. 312); cf. etiam literae nostrae nomen *ha*, cum caetera omnia *e* habeant, ut *be*, *ge* etc.

Ita tres vocales primariae in scripturae aeth. deprehenduntur: *a*, *i*, *u*. Totidem apud Arabes (آ , ا , ى), Syros (ܐ , ܝ , ܘ) et Zabios (ܐ , ܝ , ܘ , sed caeteris literis annexae, egregium exemplum, vocales semiticas primitus literas fuisse, deinde ad notarum quasi gradum depressas et attenuatas esse). Atque hae in omnibus fere linguis, ex humanae vocis legibus, sunt primariae et quasi fundamentales, ut si ambitum humanae vocis trianguli imagine describas, hae cornua efficiant,

caeterae medium spatium occupent, v. BOECKH. l. c. p. 376 sqq.

His primitivis aliae duae accedunt *e* et *o*, ex primitivis *i* et *u*, vel soni inflexione et variatione in omnibus fere linguis obvia (cf. BOECKH. l. c. p. 379 et de latina MONTFAUC. palaeogr. p. 592. KOPP tachygr. vett. p. 265 sqq.), vel contractione ex *ai* et *au* (medium quippe spatium occupant *e* inter *a* et *i*, *o* inter *a* et *u*), vel denique flexione grammatica ortae. Hae antiquitus sine dubio pronuntiatione tantum, non scriptura exprimebantur, quemadmodum caeterarum linguarum scriptura plurimas vocalium variationes ignorat (veluti cum Arabes scribunt يَوْم , يَوْم , multi autem dicant, *bet*, *jom*, vel vice versa Judaei nostrates scribunt יּוּם , pronunciant *jaum*): sed procedente tempore inventis vocalium notis, etiam hae posteriores notis donatae sunt, ut quinque vocalium numerus efficeretur, plane ut apud Hebraeos. Mire hoc convenit cum graecarum vocalium longarum ratione, quarum tres sunt primariae \bar{a} , \bar{i} , \bar{u} , duae adventitiae η , ω . Unde hoc schema auctum prodit

v. BOECKH l. c. p. 380. Ut hoc Hebraeis, Aethiopibus, Graecis in usu erat, ita illud simplicius Arabibus, Syris, Zabiis, ut qui diphthongos non contraherent (scribendo certe), sed aut retinerent, aut commutarent cum \bar{u} et \bar{i} .

„At sic brevium vocalium nulla habetur ratio, quae tamen vel frequentiores sunt longis, quasque non probabile est unquam literis scriptas esse.“ Sane hoc fatendum videtur, Semitas brevium vocalium in scribendo nullam rationem habuisse, sed legentium arbitrio vel loquendi usui permisisse, quod satis mirum videri debet. Verum in hoc genere tamen cavendum est, ne

ad occidentalium linguarum rationem omnia exigas. Ac primum quidem jam observatum est, sonum *a* et qui huic affinis est *ae, e*, longe caeteris frequentiore ac fere dominantem esse, ita ut hunc notâ signare necesse non haberent. Deinde vero vocalium praesertim brevium, sonus apud Orientales obscurior est et tectior, qualis fere nostro tempore apud Anglos, ut ex brevibus primum *a* et *ae*, deinde *i, e; u, ü, o, ö* promiscue fere enunciarentur. Cujus rei documentum habes non solum in Arabum Aethiopumque*) pronuntiatione, sed etiam in orthographia aethiopica, quae inventis vocalium notis uno ordine sexto, si primum excipias, omnes vocales breves exprimeret.

3. Haec igitur vocalium aethiopicarum ratio antiquior. Sed temporis decursu (sub allatae christianae religionis tempora id factum esse, conjicere licet) his substitutae notae, lectionis facilitati et veritati consulturae, quemadmodum in caeteris dialectis factum videmus; hac tamen utriusque scripturae diversitate satis notabili, quod istae literas vocales, quamvis substitutis earum notis inutiles, servandae etymologiae causa, retinerent (*quiescere* lepide vocantes), aethiopica vero tanquam inutiles ejiceret, brevitatis quam etymologiae studiosior, verum ita monstrum literarum quiescentium a grammatica aethiopica avertens. Ita cum praeter tres primarias *a, i, u*, duae simul mixtae *e, o* notis donarentur, numero quinque factae sunt, eaeque *longae*, quarum schema supra exhibuimus. *Breves* vocales, quarum rationem tectiorem esse diximus, praevalente tamen *ě*, si Gregorio Amharensi fides, *una* tantum nota donaverunt, quam Ludolfus in sexto loco posuit, cum in ultimo ponendus erat.

4. Restat ut de hoc *sexto ordine* accuratius exponam, cujus rationem LUDOLFUS, pro more ad scriptionem literarum non sonum ipsum omnia revocans, praeceptis suis potius obruit et impeditiorem reddidit, quam illustravit. Difficultas inde oritur, quod eadem forma triplicem vim habet: nam non solum 1) vocalem brevem indicat, sed etiam 2) imperfectam vel furtivam, cum Schevate mobili Hebraeorum fere convenientem, denique 3) vocalis absentiam s. Scheva quiescens. Quid autem horum trium quoque loco significetur, ex syllabarum ratione diligenter repetendum est, plane ut apud Hebraeos. Ac

1) quidem *vocalem brevem* significat, si in *syllabae initio* compareat, *sequente consonante muta* s. vocali carente. Hoc accidit vel a) in principio vocis, ut $\cdot\text{ጥገር}$, tegbar, vel b) in media voce, ubi nova syllaba incipit h. e. praecedente aut consona muta (geminatae cujusque primâ) aut vocali longa, ut ደግ|ገል dengel, ቀደስ Kad|des, ሱ|ርክጥ burect, ቆ|ሰህ
= קובע.

*) Quam LUDOLFUS hist. aeth. 1, 15, 39 horridam et obscuram, fusco Aethiopum colori bene respondentem vocat.

Not. 2. Falso prorsus ultimam gutturalem sexti ordinis sonantem a Ludolfo reddi, v. infra §. 4.

Not. 3. Sin accedunt affixa a consonante incipientia, ultimam mobilem fieri, non in exceptionibus cum Ludolfo ponendum est, sed ex regula 2) intelligendum, ut ሕዝሐ, hezb, ሕዝ|ሐሕ hezb^e cha.

Pluribus sexti ordinis literis concurrentibus, ut ደልቅልቅ, ተፋሠሕተ, ex formarum cognitione repetendum est, ubi nova syllaba incipiat. Quod cum Ludolfus regulis efficere vellet, rem multo obscuriorem reddidit.

CAP. II. De mutationibus, quae literarum concursu fiunt.

(LUDOLF. cap. IX.)

§. 4. Gutturales s. literae cum hiatu efferendae.

LUDOLFUS de his exposuit canone *quarto* et *quinto* (p. 18). Sed hi eodem vitio laborant, quo canones de sexto vocalium ordine, ut scripturam tantum respiciant, ad veram rei rationem perspiciendam parum faciant, et, ut libere dicam, LUDOLFUS gutturalium naturam parum perspexisse videtur, ut cernere licet ex duobus praeceptis non h. l., sed cap. 2, 5 pro-
latis: 1) servandum esse hiatum, 2) gutturalem in fine syllabae vocali *e* pronunciandam esse, ut ስጻህ *sema-e*, ደጎዘሕ *jensa-e*, quorum primum minus verum, alterum vero falsissimum esse puto. Ipse ejusmodi gutturalem *mutam* esse can. IV praecipit, unde intelligas, quam certa sit ejus pronunciandi ratio, et quam bene in ejus auctoritate acquiescas. Mirum hoc videri debet in viro *γραμματικωτατος*, eoque pronunciationis alioquin tam diligente et subtili observatore, qui linguam ab Aethiope suo vivam audiverit. Atque hoc diu me in ejus fide detinuit, quominus aliquid emendare et meis ipsius rationibus fidere auderem. Sed tum ipse fatetur, genuinam linguae aethiopicae pronunciationem apud Habessinos deperiisse (v. praef. ad Lex.), tum vero, quod majus est, amharicae linguae pronunciationi, quae multa rectius docuisset, prorsus nihil tribuisse videtur, orthographiae, quam tamen etymologiae non pronunciationis studiosam esse patet, unice obsequens. Hoc praefandum esse putavi, ne quis temere me ab illius auctoritate defecisse et ad proprii ingenii conjecturas confugisse putet.

Tota res a gutturalium natura repetenda videtur. Quas quoniam apud Aethiopes *meros spiritus* esse diximus, omni gulae rasura carentes, haec duo facile patebunt: 1) audiri eas non posse, nisi sequatur vocalis h. e. *in principio syllabae*, sed in fine *mutas* esse; 2) quoniam requirunt oris hiatum et gulae quasi ictum, *in principio vocis* praecipue locum habent, sed *in media voce* pronunciationi moram faciunt h. e. *hiatum efficiunt*, nulli non linguae ingra-

tum visum, ideoque pronunciandi festinatione sublatum. Conferendi imprimis Graeci, quos spiritum quemvis e media voce expulisse constat. His igitur positis sequentes de gutturalium mutationibus canones facile intelligentur:

1) vocali *a* fere *longá* gaudent, ita ut a librariis ferme promiscue cum primi et quarti ordinis vocali scribantur.*) Hinc fit a) ut penultima gutturalis in verbis tonum ad se trahat, ut ተላካሐ taahâza pro taáhaza (LUDOLF. I, 7, 5); b) si gutturalis elisa sit, longum *a* remaneat, vel scriptio, ut in amhar. ሰጫ ex ሰጫፀ, vel pronunciatione (vid. ad 5.); c) ut formam verborum ቦረረ sequantur in derivatis, errorem faciente pronunciatione, ut ሐቆረ pro ሐቆረ ad instar ሱሪኬ a ሳረከ, cf. inf. amhar. ጫረሰ pro ጫረሰ ad instar ጫረከ a ሳረከ.

2) in *principio vocis* sine vocali positae pro schevate plenam vocalem sibi assumunt *e*, quasi fortiolem sonum requirentes, ut ሸረከብ ērakkeb (v. supra §. 5, 4, 2.)

3) in *media voce* syllabam incipientes cum hiatum faciant, huic rei varia medela adhibetur

a) plerumque *pronunciando absorbentur* una cum vocali praecedente. In scribendo autem plerumque retinetur hiatus, sublata tantum vocali praecedente et in sexto ordine posita ለሸት benta, ዘሸንለ senbala, ሰጫፀ samā pro same'a, amhar. ሰጫ, ጫጸሸ mazu, amhar. ጫ (hebr. מֵזֶז), ሸገሐሸ pro ሸገሐሸ agbā pro agbaa, ሸትሐፀሐ astabava (non astabauha) pro — bavaha. Idem fieri putandum est, ubi *vocalis nulla praecedit*, ut ሸትጫረ asta-māra, cf. amhar. ጫቆሐ ex ጫቆሐ, ጫቆጫ pro ጫቆጫ (gramm. amh. I, 8. p. 17), ተዋሸሰ = aeth. ተዋሸሰ, cf. nom. pr. Amara pro Amhara.

Eadem hiatus fuga in caeteris dialectis observatur, ac frequentissime quidem in litera Aleph Hebraeorum et Aramaeorum (ut quae sola hiatum faciat, gulae rasura carens), quod *simili modo ex vocali retracta* cognoscitur, literâ ipsâ ut apud Aethiopes in scribendo servatâ, ut ሸገጐ pro ሸገጐ, hebr. et chald. מֵזֶז, מֵזֶז pro מֵזֶז, מֵזֶז.***) Idem contingit in Hebraeorum, ut ሸጐጐ pro ሸጐጐ, in *crasi* praecipue, quod genus latissime patet, ut ሸጐ ሸጐ havu, ሸጐ ሸጐ mani. Arabes hiatui literae Eliph alio modo mederi solent (vid. infra d.), in

*) LUDOLF. I, 5. p. 9. coll. cap. 10 de Antithesi; lib. II, 2 de conjug. 3, 4. 8. cap. 7, 8 inde in canonibus plane nullam ejus mentionem de ሸ characterist.

**) Cf. LUDOLF. I, 5 p. 13, ubi frequentissi-

***) GESEN. *Lehrgeb.* §. 40, 2.

litera Ain vero hanc nostram rationem sequi videntur, velut *يُوعِد* *javed* pro *jau'ed* *). Ex latinis cf. *mí* pro *míhi*, *comprendo* pro *comprehendo*. Ex graecis huc pertinet locus de elisione, contractione et crasi, quam grammatici antiqui *synaloephes* nomine complectebantur, ratione non absurda. **).

b) vocali *a* vel *e* praeditae si servantur, praecedentem vocalem brevem vocali suae assimilant, quia haud dubie sic hiatus minuitur, ut exoriat *vel a'a vel e'e* ***), quae formae fere promiscue in verbis usurpantur, ut *ܐܗܘܐ* et *ܐܗܘܐ*, euphonica, ut puto, ratione. Ita *ܐܗܘܐ* pro *ܐܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* fem. a *ܘܗܘܐ*, *ܐܗܘܐ* pro *ܐܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*. Alterius formae exempla sunt *ܐܗܘܐ* *mehera* pro *ܐܗܘܐ* *mahera*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*. Sed fateor mihi hanc rationem suspectam esse, tum quia sic euphoniae non admodum consultum est, tum vero quod in his saepius syncopen expressam deprehendo, ut *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ*, et *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ*, unde suspicor, gutturalem in his plerumque pronunciando absorbendam esse, vocales vero in *e* longum coalescere, quemadmodum in lingua hebraea fieri solet, & in quietem missâ, ut *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* et hoc ex *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ*.

c) interdum *hiatus servatur producta vocali praecedente*, quae quasi fulcro sit, ut *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ* (scilicet ne forma defect. prima rad., absorptâ in super gutturali, nimis exilis fiat). Similiter affixum *U* si servat gutturalem suam, *a* longum ante se requirit, ut *ܘܗܘܐ* et — *ܘ* ex *ܘܘ*, cf. hebr. *והוא* et *והוא*.

d) particula negativa *ܐܘܐ*, si praecedit *ܐ* characteristicum vel praeformantem, *hiatu ejectione simul inseritur* *ܐ*, suadente euphonia, ut *ܐܘܐܘܐ* pro *ܐܘܐܘܐ*, *ܐܘܐܘܐ* pro *ܐܘܐܘܐ* (LUDOLF. II, 7, 3. p. 40). Usitatus hoc est apud Syros et Arabes, qui ad molliendum hia-

*) HERBIN principes p. 92. praef. IV.

**) Nonnunquam orthographia pronunciationem secuta est; aut *omissa* gutturali (quam „vitiiosam *syncopen*“ appellat LUDOLFUS cap. X), ut *ܘܗܘܐ* ex *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* (cf. *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, quod ex *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, et ex craseos genere *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, chald. *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* GESEN.

Lehrgeb. §. 34, 2); aut *servatâ*, sed *in quietem ablegatâ*, ad modum orthographiae hebraicae et aram., ut *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ*, *ܘܗܘܐ* pro — *ܘܗܘܐ*, etiam in contrariam partem interdum, ut *ܘܗܘܐ* pro *ܘܗܘܐ* et alia, quae vitiiosam *metathesin* nuncupat LUDOLF. l. c.

***) Cf. hebr. *קחי*, leg. *Kihi*, *קחי* *deeh*, GESEN. *Lehrgeb.* §. 14, 4. Porro *קחי*, *קחי* etc.

tum literae Aleph substituere solent Vau vel Jod, mollitia sua conglutinandis vocalibus aptas. Sic Syri ܘܫܘܟܠ *schojel*, fem. ܘܫܘܟܠܐ , ܘܫܘܟܠܐ a ܘܫܘܟܠܐ , ܘܫܘܟܠܐ = ܘܫܘܟܠܐ , ܘܫܘܟܠܐ pro ܘܫܘܟܠܐ , ܘܫܘܟܠܐ , ܘܫܘܟܠܐ *ikiju*; nonnunquam etiam Vau, ut ܘܫܘܟܠܐ *Iastigos*. Eadem ratione Arabes Eliph inter duas vocales hiatum faciens ejiciunt substituto Vau vel Jod, ut سؤال pro سؤال , أوب pro أب , سؤال pro سؤال . Neque ab Hebraeis hoc alienum, cf. דוּגָה 1 Sam. 22, 18. 22 Chthib pro דוּגָה , קרה Jer. 55, 27 pro קרה *), nec non מְנַחֵם pro מְנַחֵם . Idem locum habet apud occidentales, ut apud Graecos genitivus antiquior οιο pro οο , ni fallor, ad molliendum hiatum, item *digamma* antiquitus duabus vocalibus interpositum, deinceps ejectum; apud Latinos v diphthongis Graecorum vel geminis vocalibus insertum, ut *ovis* ex *ois*, *navis* ex *vavς*, *navita* pro *vavτης*, *nauta*, *amavi* pro *amai*, *audivi* pro *audii*; apud nostrates *blöjen* pro *blühen*, *Kiwe* (in nonnullis Hassiae regionibus) pro *Kühe*, *ruwen* pro *ruhen*.

4) In fine syllabae cum sono careant gutturales, praecedens vocalis a producitur, quemadmodum apud Hebraeos et Syros אָפֶּטֶט pro אָפֶּטֶט , הָפֶּטֶט pro הָפֶּטֶט vel הָפֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט , ut פֶּטֶט pro פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט . In scribendo plerumque retinentur („quiescunt“), nonnunquam tamen interciderunt, amharico more, ut פֶּטֶט pro פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט . Vocalis e non mutatur, ut פֶּטֶט , quemadmodum Saegol Hebraeorum gutturalibus praesertim adhibitum vocalis longae vicem sustinet, ut פֶּטֶט = פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט , פֶּטֶט pro פֶּטֶט .

§. 5. Vocalium mutationes.

Alter locus est de literis Vau et Jaman earumque mutationibus. Is quidem cum in caeteris dialectis grammaticorum antiquorum argutiis impeditissimus sit, in hac nostra lingua satis expeditus est, simplicitate et constantia insignis, quare non parum facit ad caeterarum rationem illustrandam. Continetur autem hisce fere legibus:

1) Vau et Jaman insitam vocalium vim (v. §. 5) exserunt, ubi in fine syllabae comparent, h. e. ubi nulla sequitur alia vocalis, idque

a) simpliciter, si aut nulla praecedit vocalis, aut certe ē breve. In scribendo plerumque signa vocalium substituuntur, non raro tamen literae remanent, sono eodem; unde exceptiones a Ludolfo canoni VI, subjunctae, ad scripturam tantum pertinentes, revera nullae esse

*) C. B. Michaelis lum. syr. §. 6.

intelliguntur. Ut $\text{V}^{\text{A}}\text{T}$ ex $\text{V}^{\text{A}}\text{O}$, $\text{N}^{\text{E}}\text{Z}$ pro $\text{N}^{\text{E}}\text{E}$, $\text{A}^{\text{H}}\text{E}$ pro $\text{A}^{\text{H}}\text{E}^{\text{O}}$, $\text{A}^{\text{O}}\text{A}$ pro $\text{A}^{\text{O}}\text{A}^{\text{E}}$. Remanere solet litera, ad indicandam vocis originem, praesertim in nominibus tertiae Vau et Jaman formae $\text{V}^{\text{A}}\text{C}$ et $\text{V}^{\text{A}}\text{C}$, ut $\text{N}^{\text{E}}\text{O}$ *badu* = بَدُو , $\text{A}^{\text{H}}\text{E}$, praeterea in pluralibus plurilitteris ult. Vau et Jod, ut $\text{O}^{\text{A}}\text{T}^{\text{O}}$ et $\text{O}^{\text{A}}\text{U}^{\text{E}}$, denique praeformans E , ut $\text{E}^{\text{V}}\text{C}$ *igaber* (LUDOLF. p. 11). Saepius utraque scriptio promiscue adhibetur (LUDOLF. can. VI, exc. 5).

Idem in caeteris dialectis obtinet, ubi Jod et Vau signis vocalibus destitutae, vocalium vim induere solent, in scriptione tamen semper manente litera modo nuda modo apposito vocalis signo, ut $\text{C}^{\text{A}}\text{D}^{\text{U}}\text{H}^{\text{O}}$, M^{A} (pro M^{A}), $\text{S}^{\text{O}}\text{N}^{\text{I}}\text{H}^{\text{O}}$ *), hebr. בְּהוּ ex בְּהוּ , חָלִי ex חָלִי , מִשׁוּר ex מִשׁוּר , יֵיטֵב ex יֵיטֵב ; arab. غَلُو , سَرُو , حَلِي *galu, seni, chali*; quod quam probabile sit de Jod initiali, v. MICHAEL. lum syr. §. 8.

b) si praecedit vocalis, diphthongi efficiuntur *au*, *ai*, *eu*, *ei*, inter quas *au* et *ai* longe frequentissimae in vocales longas *o* et *e* contrahi solent, ut $\text{A}^{\text{O}}\text{C}$ in A^{C} , $\text{P}^{\text{O}}\text{O}$ in P^{O} , $\text{A}^{\text{E}}\text{T}$ in A^{T} , $\text{U}^{\text{E}}\text{O}$ in U^{O} , $\text{E}^{\text{T}}\text{A}^{\text{O}}$ in $\text{E}^{\text{T}}\text{A}^{\text{O}}$, $\text{P}^{\text{O}}\text{E}$ in P^{E} . Manet tamen etiam diphthongus in subjunctivo et imperativo verborum tertiae Jaman, ut $\text{E}^{\text{V}}\text{A}^{\text{E}}$, vel utrumque reperitur, ut in subj. et imp. 3. Vau: $\text{A}^{\text{E}}\text{O}$ et A^{E} .

Idem in omnibus fere linguis usu venit, tam occidentalibus, quam semiticis. Ex illis quidem analogias LUDOLFUS egregie attulit ad h. l. et uberius etiam in Comment. ad histor. aeth. 1, 17 p. 54. Restat ut ex semiticis nonnullas addam. Harum quidem ea est ratio singularis, ut aliae diphthongos ament, aliae vocales contractas, raro autem utrumque in eadem lingua occurrat, nisi diversis in regionibus. Syri et Arabes diphthongos tantum habent *au* et *ai*, vocalibus contractis *o* et *e* prorsus carentes, nisi quod in idiomate arabico vulgari passim audiantur. Chaldaei vero et Hebraei diphthongos plerumque contrahunt. Veluti يَوْم , syr. مَوْفَا et بَيْت , syr. جَمْد in idiomate vulgari circa Damascum sonant *jom*, *beth*, cf. الغور *el Gôr*, Αὐγαῖτις a חֹרֵן , חֹרֵן et Ἐραῖτις , hebr. et chald. יָוִם , בֵּית (in stat. constr. certe) כֹּכֵב in כּוֹכֵב ; אֲמַע in יְיִנִּיק . Neque כֵּיל , כְּמַל , chald. כֵּיל ; מֹלֵד in מֹלֵד ; מֹלֵד ; כּוֹכֵב in כּוֹכֵב ; אֲמַע in יְיִנִּיק . Neque

*) In fine etiam O et U efferendas esse ut vocales, recte suspicatur MICHAELIS gr. syr. §. 22, ut vel ex adjunctis pronomibus apparet;

tamen Hebraei et Chaldaei diphthongos prorsus respuunt, saepius juxta formam contractam usurpatas, ut chald. גַּזְהָ et גַּזְהָ, אַזְגַּלִּיב juxta אַזְגַּלִּיב; hebr. חֲזַרְזַר et חֲזַרְזַר, עֲזַהָ et עֲזַהָ, חֲזַרְזַר *Hauran*, ut in arab., et nomina literarum חָר = *tau* et חָר = *βau*. Similiter syr. ܡܘܢܐ stat. constr. ܡܘܢܐ.

c) Ubi literas Vau et Jaman praecedunt vocales homogenae *u* et *i*, ne idem sonus bis audiatur, illae abjiciuntur, scriptione eadem ut primo loco, velut in adjectivis formae ܡܘܢܐ defectivorum 5. Vau, ut ܡܘܢܐ *hellu* pro ܡܘܢܐ, et infinitivis defectivorum 5. Jaman, ut ܡܘܢܐ pro ܡܘܢܐ. Idem fit in iisdem formis hebraicis עָנִי pro עָנִי, שָׁתִי pro שָׁתִי, גָּלוּ pro גָּלוּ. Neque Arabes ejusmodi concursum ut و و و et و و و tolerant, quanquam alio modo mendentur.

2) Ubi literis Vau et Jaman sive vicariis earum notis secundi et tertii ordinis accedit alia vocalis, triplici modo hiatus, quem duae vocales faciunt, evitari solet.

a) Plerumque consonantium vim induunt. In media voce ex vocalibus secundi et tertii ordinis restituuntur Vau et Jaman*), ut ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ ex ܡܘܢܐ ܡܘܢܐ. E linguis cognatis cf. ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ cum nunnatione *galvon*, *chaljon*, in sermone vulgari *galù*, *chali*; ܡܘܢܐ *segi*, fem. *segjat*; ܡܘܢܐ a ܡܘܢܐ, ܡܘܢܐ ab ܡܘܢܐ, lat. *aïs*, *ajo*.

Sic constanter in scriptione obtinet, ut quae duplicem vocalem ne alio quidem modo possit exhibere. Sed in pronunciando, quanquam valet quidem regula, praesertim si festines pronunciationem, res potius ad libitum cujusque redire videtur, ita ut vel *va*, *ja*, vel *ua*, *ia*, vel *uva*, *ija*, vel denique *uvva* et *ijja* audire possis, prout quisque vel properare et attenuare sonos, vel immorando singula distinguere amat. Neque haec varietas ad privatos tantum pertinet, sed ad universos populos, quorum alii ad contractas vocales alii ad distinctas proniores sunt. Graeci diphthongorum et vocalium stipatarum amantes atque ab hiatibus non abhorrentes efferebant *Ἰαονες*, *Ὀὐςλία*, *Ἀγαία*, *Ἀγανη*, Latini vero *Jones*, *Velia*, *Achaja*, *Agave*. Iidem Latini tamen dicebant *Sevilia*, *Hispania*, at recentiores *Seviglia* (Sevilla, Seville), *Espagna* (España, Espagne). Porro Latini *vidua*, nos: *Wittwe* (quasi *vidva*), Itali vero recentiores *vedova* (quasi *viduva*), quemadmodum fere Germani inferiores *Wedewe*. Eadem ratio in Semi-

*) LUDOLFUS hujus regulae rationem eo pomas restringeret, unde in duas dispendenda fuit sumdedit, quod ad certas orationis partes for- (can. X et XI.)

tarum linguis, ubi talia plerumque duplici formâ exstant, plenâ et breviatâ, ut זְבֻרְיָה LXX Ζαχαρίας; ܙܒܪܝܐ, chald. זְבֻרְיָה et זְבֻרְיָה, ܙܒܪܝܐ chald. זְבֻרְיָה et זְבֻרְיָה (*ja, ia, ija* et *ijja*); hebr. זְבֻרְיָה et זְבֻרְיָה, זְבֻרְיָה, fem. זְבֻרְיָה (cf. arab. زَيْتٌ et زَيْتَةٌ); זְבֻרְיָה ex praecepto Sal. ben Melech ad Mich. 5, 6. זְבֻרְיָה; arab. وَاحِدٌ *uahhed*, وَالِدٌ *uvalid* (ut apud Anglos *w, wh*), زَيْتٌ *iesallem*, يَأْخُذُ *iahhod*, وَهُوَ قَهْوَةٌ *kahuya, vahua*, أَبْيَضٌ *abid*; זְבֻרְיָה LXX Συνηνη (i. e. Syene), arab. أَسْوَانٌ *Assuan*, أَسْوَدٌ *asuad*. Hinc apud Aethiopes affix. ρ = ἰ, ἰ (cf. ἰ post quiescentes), terminatio ρ = ἰ, ἰ, ut ረፍፍ = رومية, ለፍረፍፍ = أفريقية, ሐፍፍፍ = حواريّة, ለፍፍ *ahua*, ለፍፍፍ promiscue cum ለፍፍ, et quod etiam mirabilius est, ipso tamen Ludolfo praecipiente (cap. VI, 3), diphthongus *au* saepe servata sequente vocali, ut ፍፍፍ *fannaua* pro *fannava*, ሆፍፍ *etzaua*.

b) Altera ratio evitandi hiatus est, ut *posterior vocalis absorbeatur, prior maneat*, sive haec est simplex, sive diphthongus, ut haec ratio non differat ab ea quam sub no. 1. litt. a et b proposuimus.

a) Si *simplex* est Vau et Jaman (h. e. si alia vocalis non praecedit) absorpta sequente manet *u* et *i*, ut ሠፍፍ, ለሠፍፍ mutatur in ሠፍፍ, ለሠፍፍ; ክፍፍ, ለክፍፍ in ክፍፍ, ለክፍፍ, ፍፍፍ in ፍፍፍ, ሠፍፍፍ in ሠፍፍፍ. Idem in caeteris dialectis obtinet; arab. سَيْرٌ et يَسِيرٌ transit in سِرٌّ et يَسِيرٌ, قَوْلٌ et يَقُولٌ in قَوْلٌ et يَقُولٌ; hebr. קוֹם, קוֹם pro קוֹם. *)

β) *diphthongi au* et *ai* absorpta sequente vocali in *o* et *e* contrahuntur, ut ሠፍፍፍ in ሠፍፍፍ, ሠፍፍፍ in ሠፍፍፍ. E caeteris diall. cf. قَوْلٌ ex قَوْلٌ, سِرٌّ ex سَيْرٌ; hebr. בֵּית ex בֵּית, חוֹך ex חוֹך. **)

*) Nonnunquam tamen vocalis sequens non absorpta cum Vau et Jaman in mixtam coaluisse videtur, ut ፍፍፍፍ pro ፍፍፍፍ ex ፍፍፍፍ, ፍፍፍፍ pro ፍፍፍፍ ex ፍፍፍፍ. Eadem ratione (siquidem huc referendum esse videtur) pro ሐሚር Graeci dicunt Ὀμηριται, pro *Mariaba* etiam *Mareba*,

unde LUDOLFUS comment. ad hist. aeth. p. 66. im- merito hoc perstrinxisse intelligitur.

**) In his enim formis *ave, aji* est pro *ave, aie*, et hoc pro *au, ai*, ut habent Arabes et Syri, neque vocales mixtae *o* et *e* ullo modo oriri potuerunt ex *ave* et *aji*, nisi mediantibus diphthongis *au* et *ai*. Idem latinae linguae comprobatur exemplo.

c) Tertia ratio est, ut *elidatur Vau et Jaman*, maneat vocalis sequens, idque maxime praecedente mutâ, ut אֵל et אֵלֵל pro אֵלֵל et אֵלֵלֵל; אֵלֵל, אֵלֵלֵל pro אֵלֵלֵלֵל, אֵלֵלֵלֵלֵל; אֵלֵלֵלֵלֵלֵל, sed אֵלֵלֵלֵלֵלֵלֵלֵל. E diall. cf. أَقَالَ pro أَقَوْل, مَقُول pro مَقْوُول, يَحَافُ pro يَحْوَفُ, أَمَصَّ pro أَمَّصَّ, chald. מְקַמְּ pro מְקַמֵּ (cum *a* longa, ut in arab.), יְקִים pro יְקִיִּם, הַקְּמֵ pro הַקְּמִי etc. Etiam concursum ejusdem vocalis *uu, ji* Aethiopes evitasse videntur elisa priore (cf. 1. c.), ut ሐይፀ pro ሐይፀ, ሠይፀ pro ሠይፀ. Non absurde forsitan comparaveris hebr. גְּדָיִים, צְבָיִים etc. pro גְּדָיִים, צְבָיִים (GESENIUS *Lehrgeb.* §. 133, 16.); quae nescio an huc potissimum referenda sint.

§. 6. De Orthographia.

Jam tandem *de orthographia* quid statuendum sit liquebit. Nimirum haec

1) maximam partem, ut in linguis cognatis, *etymologiam* sequitur. Namque

a) *gutturales* pronunciando non auditas retinet, ita tamen pronunciationi consulens; ut praecedentem literam vocali sua privet, ut ሰላሐ pro ሰላሐ, ጸጸሎ pro ጸጸሎ, ሰላላ pro ሰላላ, ሰላላ amhar. ሰላ.

b) literas *Vau et Jaman*, quamquam vocales, saepe retinet, ubi sunt radicales, ut ሠርፀ non ሠሩ, ጸጸህፀ non ጸጸህ.

2) Sed saepe etiam *pronunciationem* sequitur, idque

a) *legitima et constanti* ratione, quo pertinet totum illud genus latissime patens vocalium literis *Vau et Jaman* substitutarum, quae antiquitus abfuisse censendae sunt (§. 2);

b) *peculiari et illegitima* ratione sonum secuta posthabita forma grammatica;

a) in *gutturalibus*, ut ሠላላ pro ሠላላ et alia a Ludolfo Metatheseos nomine allata cap. 10. Deinde cum primus ordo pro quarto ponitur, sono eodem (§. 4, 1);

Quemadmodum enim *lavo — lautus — lotus, nauta — nauta*, aeth. ሠጥ (nota), et sine contractione *faveo — fautum*, ita מְוֹת (מְוֹת *mauth*) — מוֹת, בַּיִת — (בַּיִת *baith*) — בֵּית, עוֹלָה — עוֹלָה, עוֹלָה — עוֹלָה. Latini non magis Graecorum diphthongis delectati esse videntur, quam Syrorum et Arabum Hebraei. Hinc ut *navis pro vavus*, ita מְוֹת pro מוֹת, ሠጥ etc.

β) in *vocalibus*, ut cum ante affix. P secundus ordo ponitur pro sexto (v. LUDOLF. X, 5, 3. cf. can. IX, 3 non commodo Antistoechi nomine), et post part. neg. Ḳ substituitur P pro Ḳ (§. 4, 3. d.).

3) Scriptio aeth. post inventas vocalium notas hoc incommodo cum caeteris laborat, ut *geminam vocalem exhibere non possit*, nisi inserto aut hiatu (plerumque Aleph) aut literis vocalibus Vau et Jaman. Hinc in nominibus exoticis eo (ut in graecis incipientibus a θεο-) modo *ενο*, quod frequentius, modo *α'ο*, rarius *ινο*, *ιιο* exprimitur, lat. *ius* modo *jos* modo *evos*, ut $\Phi\zeta\lambda\Delta\rho\dot{\eta}$ et — $\Lambda\omega\dot{\eta}$, *aus* per *avos*, ut $\zeta\Phi\lambda\omega\dot{\eta}$, *ενα* per *ενα* vel *να*, ut $\theta\beta\Phi\zeta$, $\theta\zeta\eta\delta$ (εὐαγγέλιον).

4) Denique quod *nominum exoticorum* orthographiam attinet, eo fere cum *syriaca* convenit, quod nomina graeca (in utraque lingua frequentissima) modo superstitione, ipso casu obliquo retento, reddat, modo vocales breviores vel longas etiam omittat, ut *Theophlos*, *Theophna*, *Theodros*; *Esdros* (Isidoros) *Philmon*, modo terminationes *ος*, *ius*, *α* amputet, ut *λιτρα* $\delta\theta\zeta$, *Τακινθος* $\rho\eta\zeta\eta$, $\eta\zeta\rho\phi$ pro — *κος*, *χαλυβων* $\theta\lambda\eta$, modo denique mire corrumpat et distorqueat (exempla v. LUDOLF. p. 92).

Non inutile visum est apponere rationem *reddendarum vocalium graecarum* Aethiopibus usitatam, discrepantem aliquanto a Syrorum ratione, et mutatae temporis decursu vel regionum varietate pronunciationis testimonium forsitan non contemnendum. Namque

a) η reddere solent *e*, ut *κορυννη* $\Phi\zeta\lambda\zeta$, *πιστικης* $\chi\eta\theta\phi\eta$, *Μιχαηλ* $\omega\eta\lambda\delta$ (et sic omnia nomina in ηλ ab hebr. כֶּהֵן), *Ῥωμη* $\zeta\omega$, *Ῥουβηλ* $\zeta\beta\delta$, $\zeta\beta\delta$ (syr. ܪܘܒܝܠ ; arab. روبييل), etiam *a*, ut *μητροπολις* $\omega\theta\zeta\chi\lambda\eta$, *Ἰησους* $\chi\rho\eta\eta$, rarius *i*, ut Syri, ut *μυστηριον* $\rho\omega\mu\zeta$, *Νικοδημος* — $\rho\omega\eta$;

b) *v* non *u*, ut Syri, sed *i* nec non *ē* et *ē*, ut *συνοδος* — $\eta\zeta\rho\eta$ et $\eta\zeta\rho\eta$, *Τακινθος* $\rho\eta\zeta\eta$, *διπτυχον* $\rho\eta\theta\rho\phi\zeta$; *μυστηρ.* $\rho\eta\mu\zeta$ etc.

c) *i* initiale Graecorum interdum religiose exprimunt $\chi\rho$, ut *Jesus* $\chi\rho\eta\eta$ (cf. syr. ܝܫܘܥ = *Ἰασων*), et perinde *Jerusalem*, *Josua*, *Jericho*.

d) *ai* modo *e* modo *i*, ut *Καισαρ* $\Phi\eta\zeta$, sed *Καισαρια* $\Phi\eta\zeta\rho$, *Νικαια* $\chi\zeta\rho\rho$, et ipsorum nomen *Αιθιοπια* $\chi\eta\theta\rho\chi\rho$.

e) *oi* per *i*, ut *χοιροοργυλλιος* $\eta\zeta\eta\zeta\delta\rho\eta$.

f) *av* interdum contrahunt in *o* more domestico, ut *ναυτης* $\zeta\theta\rho\phi$. Contra vero *ω* resolvunt in *au*, ut *ιωτα* $\rho\theta\mu$.

LIBER SECUNDUS.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

CAP. I. De Pronominibus.

(LUDOLF. lib. IV. et lib. VI, cap. 3, 2. pag. 150 sqq.)

§. 7. De Affixis.

Formam *Affixi* tertiae personae masc. in accusativo singul. **Ū**, quam LUDOLFUS statuit, non admittendam esse censeo. Per se quidem suspicionem hoc movet, quod istud **Ū** nec forma integra unquam conspicitur, sed tantum *o*, nec accusativo adhibetur, nisi accedente vocali *a*. Consultis vero vocalium legibus ratio plane alia deprehenditur. Una tantum affixi masc. 3. sing. forma obtinet **Ū**, omnibus linguis cognatis communis. Quae cum post longam tantum vocalem integra maneat (§. 4, 3. c.), praecedente vero mutâ vel vocali brevi **U** abjicere soleat propter hiatum (§. 4, 3. a. Not.): vocalis superstes *u* 1) in *nominativo*, praecedente muta, integra manet, ut **ⲐⲁⲢ** filius ejus; 2) in *accusativo* autem in *mixtam vocalem ō transit*, ac duplici quidem ratione: a) *praecedente ā* verbi vel status constructi istud *ō* mixtum est ex *au* (§. 5, 1. 6.), ut **ⲠⲤⲘ** docuisti eum pro **ⲠⲤⲘⲤ**, **ⲘⲢⲢ** viam suam ex **ⲘⲢⲢⲤ** (conf. hebr. **יבִּרְךָ** ex **יְבִרְךָ**); b) *praecedente vero mutâ* verbi accusativi notio vocalem *ā* affixo **Ū** ingessisse atque sic *mixtam ō* effecisse videtur (*o* ex *ua* cf. §. 5, 2. 6. a.), ut **ⲘⲢⲢⲤ** vidit eum ex **ⲘⲢⲢⲤⲤ**. Non nativum esse *o*, etiam inde cognoscitur, quod si idem pronomen repetitur, alterum vocalem *u* resumit, observante Ludolfo, ut **ⲘⲢⲢⲤ ⲠⲐⲁⲢ** misit filium suum.

CAP. II. De Verbis.

(LUDOLF. lib. II. cap. I—IV.)

§. 8. De Verbis primitivis.

Primitivas verborum formas LUDOLFUS exhibet hasce: **ḡḡ**, **ḡḡ**, **ḡḡ**, quas effert *gäbra*, *gabbara*, *gäbara*. Harum prioribus duabus, menda satis gravi laborantibus, medela adhibenda esse videtur.

1. Formam **ḡḡ** non *gäbra* sed *gäbera* sonandam esse, verbis semiticis med. E respondentem, his mihi rationibus probabile est: 1) verba hujus formae, quae quidem numero

longe pauciora sunt quam sequentis, sensum habent *intransitivum*, quemadmodum in caeteris dialectis verba med. E et O. 2) *Subjunctivus* s. futurum primum in ultima syllaba habet *a*, quemadmodum in linguis cognatis verba intransitiva fut. A. 3) Praeteriti prima et altera persona non habet ገሰረ ገሰረ *gäbraca* etc. a *gäbra*, sed ገሰረ ገሰረ *gabarca* etc., quemadmodum verba hebr. med. E, ut ገገገ, ገገገ. Denique 4) cum exemplis sententiae nostrae fides facienda sit, ex horum mole ea potissimum afferam, quae in reliquis etiam dialectis exstant. Ut ab eo initium faciam, quo Ludolfus paradigmate usus est, ገሰረ non est *facere*, quo sensu solenne est ገሰረ (observante ipso LUDOLFO lex. h. v.), sed *agere, activum esse*; ገሰረ = كَبَسَ *induere se*; Passiv. = تَلَبَّسَ, unde ገሰረ, *qui se ipsum induit*, non *alios*, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ = اَمِنَ, ገሰረ *fugere* = نَفَى intr. *dissipari, discurrere*, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ fut. A, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ, ገሰረ ገሰረ *consumi, deficere* = خَلَفَ, خَلَفَ propr., ut *puto, radi, teri deinde glabrum esse*, ገሰረ ገሰረ fut. A, ገሰረ ገሰረ fut. A, ገሰረ ገሰረ fut. A; ገሰረ ገሰረ magnum esse, ገሰረ ገሰረ malum esse, ገሰረ ገሰረ infirmum esse, ገሰረ ገሰረ fatuum esse et sic pleraque verba qualitatis. In contrariam partem pauca tantum inveni, quae corrupta esse puto ut ገሰረ (non allato auctore sic LUDOLF. lex.) *eripere* = פָּרַק, pro ገሰረ.

2. Alius Ludolfi error, isque priore gravior, versatur in forma ገሰረ, quam ille *semper mediam geminatam habere* praecipit. At magnam immo maximam horum verborum partem *geminatone carere* his mihi argumentis certum est: 1) quoniam haec forma longe frequentissima est (priorem enim rariorem esse diximus), tanta geminatarum copia abundaret lingua aethiopica, quanta vix credibilis est. Deinde 2) *flexio* dissimilis formae diversitatem arguit. Alia enim tam in Imperativo et Futuro, quam in verbis derivatis ejusmodi formas adhibent, quas mediam geminatam habuisse manifestum est, formis secundae in ceteris dialectis conjugationis respondententes, ut ገሰረ, ገሰረ ገሰረ *gabber, igabber* (cf. يَكْتَل, يَكْتَل, يَكْتَل, يَكْتَل). Conting. s. fut. II. ገሰረ ገሰረ *igēber* (quasi يَكْتَل vel يَكْتَل) vocali longâ geminationis vicariâ, quemadmodum ገሰረ pro ገሰረ; Transit. ገሰረ, subj. ገሰረ, cont. ገሰረ. Passiv. ገሰረ, subj. ገሰረ, cont. ገሰረ, nomen actionis ገሰረ. Alia vero in imp. fut. et verbis derivatis flexionem verborum ገሰረ vel primae conjugationis sequuntur, in quibus mutata syllabarum ratione, geminatio locum habere plane non potest, nimirum imperat.

70C et 710C g^ebar, g^eber*), subj. Ɔ70C et Ɔ710C (*igbar* et *igber*, futur. A et E יִבְנֶה
 et יִבְנֶה) cont. Ɔ710C *igaber*; Transit. 710Z, Passiv. 710Z; nomen actionis 710Z†.
 Accedit 3) quod verba mediam gutturalem habentia promiscue hac duplici forma utantur,
 710Z et 710Z, quod satis mirabile esset, si altera mediam geminaret. Denique 4) hoc
 mire firmatur *dialectorum analogia*. Quae enim a) priorem flexionem sequuntur, in dialectis
 si exstant, *forma geminata et significatione transitiva* fere gaudent. Exempla sint: Ɔ710
sanctum reddere = 710, 710, Pass. = 710, 710, 710 *illicitum censere, vetare* = 710,
 Pass. *abstinere* = 710, 710, *novare* = 710, conf. 710 *nova referre*, 710 accipere =
 710, 710, 710 = 710, 710 fallere, mentiri = 710, 710 et 710, Pass. mendacii
 convinci cf. 710 mendacii arguere, 710 coronare = 710, 710, 710, 710
 710, 710, 710, 710 delere 710 (falso Ludolfus: *deleri, interire, non allato loco*),
 710 *assimilare* = 710, a 710 *similem esse* = 710, 710 interpretari = 710 *attente meditari*,
 unde 710 = 710 *interpreter*, 710 finire = 710 *frangere* (cf. ad hunc tropum IV.
 cessare et 710, 710), 710 certo scire (*explorasse*), rabb. 710 speculari, 710 docere, conf.
 710 Jes. 52, 4 gnarum esse. Sic imprimis *denominativa*, ut 710 eradicare = 710, 710
 710 (et sic reliqua a numeralibus), 710 chald. 710, 710 *auspicari* 710 (GESENIUS §. 75, 3. 5. SILV. DE SACY I, §. 246); b) quae vero posteriori
 modo flectuntur in dialectis *forma simplice et significatione tam transitiva quam intransitiva* gau-
 dent; ut 710 *mutire* 710, 710 *lenem esse* 710, 710 et 710 *progerminare* 710,
 710 *cohaerere*, 710 *adhaerere* 710, 710, 710 id. 710 *assuetum*
esse 710 fut. A, 710 *malum esse* 710, 710 *pulcrum esse* 710 (unde 710 form. intr.)
 710 *dominum esse* 710, 710, 710, et innumera alia, qualia primo obtutu in lexico

*) Sic pronunciandum esse non *gebber*, ex subj. necessitudinem foedo hiatu deturpans, nisi forte
 patet, quem Ludolfus recte *jegber* exhibuit, male euphonicam tantum in imp. illo rationem secutus
 ille quidem sibi constans et aetam imp. cum subj. est, quod non absurdum,

obvia sunt. In contrariam partem pauca admodum inveniuntur, ut $\Phi P \infty$ cont. $P \Phi P \infty$ (sine geminatione) = قدّم , دق , quae regulam infringere non possunt.

Quae cum ita sint, praeter formam ገሰረ et ገሰረ hae duae verbi primitivi formae adesse intelliguntur:

1. ገሰረ *Med. E.* vi intransitiva, *fut. A.*
2. ገሰረ *med. A.* vi transit. et intrans., *fut. E et A.*

§. 9. De Conjugationibus.

Parum commode LUDOLFUS grammaticam arabicam secutus *decem* verbi aethiopici conjugationes constituit. Primum enim in arabico plures formae desunt, ut ሰገሰረ , ተገሰረ et, quas LUDOLFUS ex computo omisit, ሰገሰረ , ሰገተገሰረ , ሰገተገሰረ . Deinde ratio plane diversa est. Arabicae linguae conjugationes cunctae a prima sunt derivatae, sua quaeque potestate gaudentes, ut si non omnes, certe pleraeque in eodem verbo occurrere possint. Aethiopicum vero verbum plures habet formas primitivas, quarum unaquaeque sua derivata habet: Transitive, Passivum et Transitive alterum vel compositum (quod tamen multis deest), ut idem verbum non facile plures quam quatuor formas habere possit, unde intelligitur, *quatuor* formarum ordines et conjugationes constituendas esse. Totidem habent quadrilitera et verba amharica. Earum igitur hocce schema habes:

Primitiva.	D e r i v a t a s.			V e r b a l i a.	
	I. Transitive.	II. a. Passiv. b. Recipr. et intens.		III. Transitive secundum.	
				a. Pass. a. b. Pass. b. recipr. et intens.	
1. a. ገሰረ } b. ገሰረ }	ሰገሰረ	ተገሰረ	} ተገሰረ	ሰገተገሰረ (et ሰገተገሰረ)	} ሰገተገሰረ
2. ገሰረ	ሰገሰረ	ተገሰረ		ሰገተገሰረ	
3. ገሰረ	ሰገሰረ	ተገሰረ		ሰገተገሰረ	

En pulcerrimam formarum convenientiam. Unicuique formae primitivae suum proprium competit Transitive, Passivum et Transitive secundum. Eaque est horum derivatorum simplicitas, ut nihil aliud fiat, quam characteristicae ሰ , ተ et ሰገተ praefigatur, mutatis nunquam vocalibus, raro syllabis.

Not. 1. ሰገሰረ et ሰገተገሰረ mediam geminatam habere, tum ex Conting. E (ገሰሰረ , ገሰተገሰረ) elucet, tum ex caeterarum classium analogia. Est tamen rarior haec forma, et pleraeque huiusmodi verba ad primam formam deflectunt.

Not. 2. Passivum primae formae **ተገብረ** *tagabera* sonandum esse, ex primitivo *gabera* patet. Futura in ultima syllaba A habent, potestati passivae accommodatum, quemadmodum arab. conj. V. VI **يَتَقَاتِلُ** **يَتَقَاتَلُ**.

Not. 3. Forma **ተገብረ** saepius non *reciprocam* sed *intensivam* vim habet, et formae dagesatae *tagabbara* vicem sustinere videtur, quemadmodum saepius longa vocalis pro geminatione usurpatur (cf. **בִּירָה** pro **בִּירָה**, **בִּירָה** pro **בִּירָה**, **גִּלְגַּל** pro **גִּלְגַּל** trans. a **גִּלְגַּל** — porro Conting. E pro A seq. geminatione, ut **ጸጌብር** pro **ጸጌብር**; **ተሀረፀ** ex Gregorii pronunciatione pro **ተሀረፀ**. Vid. GESENIUS §. 57. A. 1. 2. de permutatione utriusque generis formarum). Sic **ተገብረ** = **התגבר** alienari pro **ተገብረ**, **ተገብረ** peregrinari, **ተገብረ** = **ተገብረ** excuti, **ተገብረ** huc illuc vagari, fortius quodammodo quam **ተገብረ** emigrare, **ተገብረ** irridere = **התקלס**. Idem frequentissimum est in *verbalibus* III. s. *Transitivo altero*, plerumque *intensivo*, ut **ለስተገብረ** *plene condonare* vel *condonare solere* intens. ex **ለስተገብረ**, *intercedere*, et plurima alia (v. LUDOLF. p. 35. 36) quem nihil de hac vocali monuisse miror).

Not. 4. Passivum cum syllaba **አን** (arab. conj. VII. **ان**) in verbis auctis tantum usitatum est, auctore Ludolfo, sed etiam ab his verbis non plane alienum esse, exemplum probat **አንገድአ** *pectus*, a *pulsu cordis* appellatum et a Pass. **አንገድአ**, *pulsari*, *palpitare* derivandum, quod egregie cum hujus Passivi ratione (infra exponenda) congruit.

§. 10. De verbis auctis s. plurilitteris, et speciatim de quadrilitteris.

Plurilittera ea, quae unam vel duas radicales geminant, a trilitteris repetenda esse, hoc in promptu est, et a Ludolfo agnitum (cap. III. XXVI). Sed ea quoque, quae *literam novam inserunt*, eandem originem habere, tum dialectorum analogia*), tum radices trilitterae superstites suadent, quamquam plurima restant, quae vel ob radicum in linguis semiticis interitum, vel mancam earum cognitionem equidem derivare non possum.

*) Vid. C. B. MICHAELIS lum. syr. §. 20. J. Sprachl. §. 54. GESEN. §. 74 et Beilage I. AGRELL D. MICHAELIS grammat. syr. §. 37. JAHN arab. otiola syr. §. III. p. 28 sqq.

1. Quod ad *quadrilittera* attinet, primam omnium huc referendam censeo formam ḡḡ , quae *mediam geminatam* habet. Primitivis hanc supra annumeravi, et recte quidem, quatenus et derivata s. verbalia sua habet perinde ac forma simplex, et formae primitivae in his verbis fere interciderunt (quod longe aliter in *secunda* caeterarum dialectorum *conjugatione*, quippe quae plerumque a forma primitiva derivata sit, neque aliud verbale habeat, nisi passivum). Sed quatenus et *mediam geminat*, et *significationem intendit nomenque actionis* (ḡḡ non ḡḡ , ut in verbo simplice) *cum quadrilitteris communicat*, majori etiam jure *auctis* s. quadrilitteris annumeratur (liceat enim mihi *auctorum* nomine plurilittera opponere verbo trilittero, ut *simplici*). Accedunt nonnulla exempla superstitis formae primitivae, ex quibus cognoscitur, geminationem in lingua aeth. eodem modo vim augendi et intendendi habere ac in caeteris semiticis, ut ḡḡ *similem esse*, ḡḡ (Cont. E) *assimilare*, ḡḡ *feri fecit*, ḡḡ *feri coegit* cujusmodi plura accuratius investiganti sese praebitura esse non dubito (similia v. infra in formâ *Kātala*).

2. Ex hac tanquam stirpe reliqua nascuntur quadrilittera. Nam non solum flexionem et nominum derivatorum analogiam sequuntur, ut bene observat LUDOLFUS c. XXIV. cf. GESENIUS §. 72. 74 (hebraea et aramaea vocalibus pihelicis statim analogiam produnt): verum etiam ipsae earum formae ex illa per quandam *mediae geminatae resolutionem* enatae sunt, dum pro hac modo literam vel inserunt vel adjiciunt, modo aliam geminant. Hinc triplex potissimum quadrilitterorum genus existit:

I. *Litera inseritur post primam radicalem; eaque*

a) plerumque *vocalis*, quae cum sit vel *ā* vel *e* (ex *ai*) vel *o* (ex *au*), tres hujusmodi formae dantur:

1. *Kātala*, ut ḡḡ , corrumpere. Hanc formam sequentibus annumerandam esse, haec suadent: a) quod longa vocalis *a* aequae geminationis vicaria esse manifesto intelligitur, ac *e* et *o*, cf. §. praeced. Not. 3. b) eadem flexio; c) analogia verbi syriaci, in quo pro ḡḡ non solum ponitur ḡḡ et ḡḡ , sed etiam ḡḡ cum Olaph epenthético, ut ḡḡ educere pro ḡḡ , ḡḡ scindere pro ḡḡ , ḡḡ pro ḡḡ , observante AGRELLIO (otiola syr. p. 49). Eandem formae arab. ḡḡ rationem esse, exemplum deinde afferendum probat; d) exempla sequentia, quae arguunt transitivam hujus formae significationem ex intransitiva aequae repetendam esse ac formae geminatae, ut ḡḡ *fundare* (sine dubio a ḡḡ , *firmum esse*), ḡḡ *benedicere* pro ḡḡ a ḡḡ *genu flectere*, ut ḡḡ pro ḡḡ a ḡḡ , ḡḡ pro ḡḡ

a ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ *dubitare, haereticum esse* a ܕܝܪܟ *dividere* (forte propr. intr. *discedere* = ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ a ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ *torquere, cruciare* forte a ܕܝܪܟ (quod latet in ܕܝܪܟ , *ejulare*) vel a ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ *findere, lacerare* — intr. *molestum esse*. Alia v. §. 9. Not. 5. Vocalem *a* similiter ex gutturali scribendo omissa (ut in hebr.) ortam esse puto, quemadmodum *o* et *e* ex inserto ܕ et ܝ . Vestigium ejus deprehendisse mihi videor in verbo ܕܝܪܟ , *omittere, negligere* = ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ .

2. *Kaitala* contr. *Ketala*, ut ܕܝܪܟ contr. ܕܝܪܟ *annunciare*, ܕܝܪܟ *captivum ducere* = ܕܝܪܟ . Vocalem *e* geminationis vicariam esse, exemplum habes ܕܝܪܟ pro ܕܝܪܟ , *avarum esse* (quamquam hoc etiam ad alium locum referri posse infra videbimus). Ex arabicis cf. ܕܝܪܟ pro ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ a ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ *dissitos pedes habere* a ܕܝܪܟ VII. diffusum esse, ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ *anhelare* = ܕܝܪܟ (SILV. DE S. §. 236. 525 hanc formam et sequentes leviter tantum attigit, quare plura exempla afferre visum est). Syriaca dedit MICHAEL. gramm. syr. §. 37 et plura AGRELL. lum. syr. §. 10. otiol. p. 35. E chald. cf. ܕܝܪܟ (pro ܕܝܪܟ , syr. ܕܝܪܟ) *eripere*, eodem modo contr. ex ܕܝܪܟ , quo aethiopica (SCHAAF opus aram. I, 9, 5. p. 75. WINER chald. Gramm. §. 14, 2.). Ex hebraeis denique huc referendum videtur ܕܝܪܟ pro ܕܝܪܟ vel ܕܝܪܟ , *illudere* (observante SCHAAFIO l. c.).

Plura hujus formae, ut ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ , haud scio an potius ad geminantia duas radicales referenda sint.

3. *Kautala* contr. *Kotala*, ut ܕܝܪܟ *vincire*, ܕܝܪܟ *miscere*. Huc referenda quoque videntur ܕܝܪܟ passiv. laxari cf. ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ pass. horrorem incutere, cf. ܕܝܪܟ cum ܕܝܪܟ (quamquam hoc dubium est, v. infra §. 11) ܕܝܪܟ pass. vertigine laborare, cf. ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ (quod LUDOLF. quinquelitteris annumerat). Idem in diall. frequentissimum, plene in arab. et syr., contracte in chald. et hebr. (*Pohel*). Arab. ܕܝܪܟ valde senem esse a ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ *transfigere*, ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ *pacem facere*, ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ *fastigiare*, ܕܝܪܟ = ܕܝܪܟ *durum esse*, ܕܝܪܟ lignum in collo canis alligare = ܕܝܪܟ (alia multa potius denominativa esse videntur, ut ܕܝܪܟ *condire*, ܕܝܪܟ *ingluviem implere*). Syriaca dederunt MICHAEL. et AGRELL. II. cc. Hebraica et Chaldaica nota sunt.

b) inserta *Consonans*, nimirum ܕ et ܝ .

4. *Kantala* inserto *n*, ut ܕܝܪܟ *perfodere* = ܕܝܪܟ , ܕܝܪܟ ; ܕܝܪܟ pass. veniam abeundi nancisci forte a ܕܝܪܟ *petere*, ܕܝܪܟ *exacte conferre*, conf. ܕܝܪܟ *exacte*, ܕܝܪܟ rabb.

perscrutari, ḤḤ+Λ pass. tergiversari, abnuere, difficilem esse, forte = عطل, عصل Conj. II. ḤḤ, ḤḤ (cf. ḤḤ renuere, parcere). Alia ignotae mihi originis sunt ḤḤḤ, deliquium pati, ḤḤḤ fides pulsare, ḤḤḤ blaterare, ḤḤḤ illudere. In *nominibus* hoc notum est, ut ḤḤḤ pro ḤḤ, ḤḤḤ = سنبلة pro سنبلة, ḤḤḤ pro حبة. Idem in arab. et aram. nominibus frequentissimum, vid. GESENIUS §. 33, 3. In *verbis* praeter Aethiopes Arabibus tantum usitatum, ut جنول = جنول, خنشل prae senio tremere a خنشل tritum esse. Syri tamen similem formam habent *Kamtel* (AGRELL p. 135).

5. *Kartala*, ut ḤḤḤ *palpare* = משש, et ḤḤḤ id. (ubi geminata 1. et 3. radicali Ḥ transpositum est). Praeterea mihi nullum exemplum innotuit. Frequentius hoc Syris (vid. MICHAEL. AGRELL.). In nominibus arab. aram. et hebr. idem monstrarunt C. B. MICHAELIS lum. syr. §. 20. GESENIUS §. 33, 3.

II. *Alia radicalis geminatur*, eaque vel ultima vel prima cum ultima.

6. *Katlala* (*Pihlel*), ut ḤḤḤ delere = دمس, ḤḤḤ grandinare (lapidibus) = ḤḤḤ, ḤḤḤ pass. in speculo conspicere, cf. صكا serenum esse, صكا operire oculos etc., ḤḤḤ involvere fasciis, cf. סבולים fasciae, ḤḤḤ tegere = جلب (forte denom. a جلباب). Alia dubiae vel ignotae originis sunt ḤḤḤ trans. pavorem incutere (cf. בול), ḤḤḤ meticulosum esse forte a ḤḤḤ timere, vel חנק angi, ḤḤḤ mucidum fieri, ḤḤḤ immundum esse, ḤḤḤ trans. immolare. Ex arab. cf. تبعض = تبعض, شمل = شمل, de syr. v. AGRELL p. 38. Hebraica nota sunt.

7. *Kalkala*. (*Pilpel*) a verbis mediam geminantibus et defectivis. Haec forma soni quadam similitudine in omnibus dialectis, arabica praesertim, in qua frequentissima est, exprimit *actionem in plures partes comminutam trans. comminuentem*. Hinc in verbis *frangendi* et *movendi* imprimis usitata est. Ac de motibus quidem citatis (qui quo minutioribus partibus constant, eo citatiores sunt), repetitis, reciprocantibus, vacillantibus, confusis; de *liquidis* diffluentibus, aspersis guttatim stillantibus; trop. tum de *sonis* fractis, repetitis, confusis, balbis, tum de *luce* radiante et coruscante.

Ita ḤḤḤ pass. *agitari* (cf. ḤḤḤ, ḤḤḤ? an ḤḤḤ, ḤḤḤ N. dimoveri?), ḤḤḤ excedere, abundare (a ḤḤḤ metam excedere, unde ḤḤḤ celeriter currere), ḤḤḤ trans. com-

minuere = דקדק cf. פפפ = דק, דקק comminutum esse, צצצצ frangere (unde צצצצ, פפפור fragmentum, mica) = פפפור, פפפור a פפ, פפפור, פפפור, פפפור pass. *titubare*, trop. *ambiguum esse*, פפפפ pass. *provolveri* = כככ *agitare*, *molam convertere*, cf. פפפ et פפפ de rebus rotundis, quae volvuntur, פפפפ flagellare = פפפב complodere, unde פפפב, flagellum, פפפפ *vacillare*, פפפפ pass. *micare* h. e. a) *se motitare*, b) *fulgere* = פפפב, פפפפ inflammare; 2) linguam motitare, cf. sam. פפפפ fulgere, פפפ fulgere, 2) motitare caudam; פפפפ et פפפפ comminuere = פפפב et פפפב (hoc de pluvia tenuissima) a פפפ, פפפ, פפפ, פפפ etc., פפפפ pass. *destillare* = פפפב a פפפ madidum esse, פפפ leviter humectare, פפפפ et פפפפ pass. *destillare* a פפפ et פפפ vel potius, ut puto, a פפפ et פפפ (utraque enim forma permutari solet in diall. semiticis) cf. פפפב diffundere a פפב, פפפב, rorare a פפב, פפפפ pro פפפפ trans. *tinnire* = פפפב (unde פפפב), פפפפ (unde פפפפ et פפפפ) *balbutire* (propr. *titubare* lingua), פפפפ pass. *murmurare* = פפפב, פפפב ab onomatop. פפפב guttur vel sonus in gutture reciprocans, פפפפ *remorari* a פפפ (כלל) *prohibere*, ut פפפב a פפב, פפפב a פפב (C. B. MICHAELIS lum. syr. §. 20, 1. c.), פפפב a פפב. Similis significatio in formis geminatis פפפפ *retinere*, *coercere* (forte a פפב, sanare h. e. lenire, minuere dolores, cf. פפב, פפב, arab. פפב, פפב pusillo animo esse) et פפפפ *tergiversari*, *abnuere*, quae parum regulae nostrae convenire videtur. Verum reputandum est, verba repellendi et prohibendi intr. cunctandi includere actionem *continuum* et *repetitam*, unde tam haec, quam quae *sensim* fiunt, arabice formis geminatis expressa sunt, (conf. פפפ, פפפ, פפפ). Alia etiam sunt, quae vel a Ludolfo in lexico non accurate expressa et adornata (ut פפפפ: „*abstergere*, 2. *illinere*,“ quod tum demum recte intelligitur, cum ex arabico פפפב huc illuc movere primariam significationem posueris *palpare*, germ. *hin|und her streichen*, hinc et *abstergere* et *illinere*), vel alia difficultate laborantia hac nostrâ ratione adhibitâ expediuntur: verum haec quoniam accuratam et prolixam requirunt disputationem, praesertim si omnium dialectorum parem rationem habueris, tempore et spatio praecclusus hunc locum ut latissime patentem ita gravissimum seorsum tractare constitui. Syriacas formas copiose collegit AGRELLIUS in lum. syr. §. 7 sqq. Otiolis syr. p. 39. 40 et Addendis.

Not. Huc forsân etiam referenda sunt pleraque eorum, quae alteram radicalem primae similem habent, ut פפפפ recedere, פפפפ avarum esse, פפפפ insatiabilem esse, פפפפ pro-

His accedunt denique formae, quibus praefigitur ω vel \dagger , sed hae *denominativae* esse videntur, ut

a) *Maktala* (syr. *Maktel* AGRELL. p. 53), cujus formae multa habet LUDOLFUS in lexico, mera, ut puto, denominativa, quemadmodum et arabica, quae vidi omnia, et syriaca apud Agrellium exempla pleraque hoc nomine merito suspecta sunt. Speciosum quidem est $\omega\lambda\eta\theta$ *tentare* = נָשָׂא , نَشا , sed praestat id repetere a nomine $\omega\lambda\eta\theta\ddot{\iota}$ *tentatio*, quam a radice deperdita $\lambda\eta\theta$, $\omega\zeta\theta$ pass. *sponsam ducere*, sine dubio a $\omega\zeta\theta\ddot{\iota}$ *sponsa* et hoc probabiliter ab $\theta\zeta\theta$, unde $\lambda\zeta\theta\ddot{\iota}$ *jugum*, (quasi *conjuges*, ut צָמַר *jugum* et *par boum conjugatorum*) cf. $\theta\zeta\rho$ *parem esse*, $\omega\eta\lambda\zeta$ *vastari* a $\omega\eta\lambda\zeta$ *ruina*, et hoc a $\eta\lambda\zeta$ forte = $\eta\lambda\zeta$, שָׁבַר ; $\omega\rho\eta\lambda$ *convenire* a $\omega\rho\eta\delta$ *conventus synodus* a دَبِل *concinnare*, in unum cogere unde *quadril.* دَبِكَل *congregare*, $\omega\eta\theta\lambda$ denom. a $\omega\eta\theta\lambda\eta$ مَسْكِين , مَسْكِين , quod a سَكَن , سَكَن , $\omega\eta\theta\lambda$ *commendare*, *concredere*, vel ab $\eta\theta\lambda$ *sinus* vel a $\omega\eta\theta\lambda$ *uterus s. gremium matris* cum tuti asyli notione (cf. nostrum: *geborgen wie im Mutterleibe, Mutterschoos*), vel denique a مَتَّحَسِن *penus* a خَسَن , חָסַן *condere*, *deponere*; $\omega\lambda\eta\theta$ trans. *affligere* a مَنْدَب (non exstat apud Golium, sed in nomine propr. *Babel Mandeb*), quod a نَدَب , נדב *instigare* (forte *pungere*) ortum puto. Caetera satis aperta sunt, ut $\lambda\omega\eta\lambda$ a $\omega\theta\eta\delta$ *fluctus* (= גַּבּוּל ?).

b) *Taktala*. Hujus formae exempla ex aram. vel arab. recepta esse videntur, ut $\dagger\zeta\eta\omega$ = تَرَجَم , ترجم , nom. $\dagger\delta\omega\rho$ = تَلْمِيذ , unde aram. denom. תלמיד .

5. Ad *Verbalia* quadrilitterorum quod attinet, de formae *charact.* $\lambda\eta$ notatae (IX. conjug.) potestate et vi bene Ludolfus p. 55 et 80 monuit: pleraque hujusmodi verba *impetum quendam et motum recipiendam* denotare. Sed fugisse eum videtur, *) hanc formam mere *passivam* esse cum conjug. arab. VII. *charact.* ن notata plane congruentem. Probe enim notandum est, quod a grammaticis non observatum esse miror, conjug. VII. in iis tantum verbis usitatam esse, quae notionem continent *movendi* et *frangendi* e. g. *incedendi*, *ruendi*, *fluendi*, *recedendi*, *delabendi*, trans. *incitandi*, *findendi* (quae frequentissima), *fundendi*, *solvendi*, *exuendi*, trop. *sonandi* et *splendendi* vel *ardendi*, uno verbo eandem, quam verbis aeth. formae *Kalkala* competere supra diximus. Exempla apud Golium ubique obvia sunt (una litera س supra triginta

*) Cf. p. 30, ubi praecipit, verba hujus formae *activa* sua *passiva* habere formae $\dagger\eta$ (de quo infra).

praebet, ex quibus pauca tantum non statim agnoscuntur). Hoc egregie facit ad illustrandam rationem aethiopicam, quâ haec passivi forma prae caeteris verbis formae *Kalkala* usitata sit (LUDOLF. p. 29), sed etiam in aliis ejusdem significationis quadrilitteris, ut ለንፈርሀ, ለንጸብረቀ, ipsisque trilitteris, tam auctis, ut ለንገላገ (non constat sibi LUDOLFUS, cum hoc ad quadrilittera refert), quam simplicibus, ut ለንገድላ pulsari, palpitare (unde ለንገድላ cor). Unde haec forma non tam ad quadrilittera, quam ad verba *movendi* et *frangendi* etc. referenda videtur.

§. 11. De quinquelitteris.

Quinquelittera quoad *originem* pleraque sunt denominativa, pauca a verbis derivata; quoad *formam* praefixâ charact. ለ*) vel duas posteriores radicales iterant, vel ultimam geminant inserto simul ቀ; quoad *significationem* denique *diminutiva* sunt (praesertim verba colorum) [vel *frequentativa*, conf. quadrilitt. formae *Kalkala* et quinquelitt. amharica, quae LUDOLFUS gramm. amhar. p. 9 „*continuatam et repetitam actionem*“ significare ait, hebr. סְחַרְחַר, הִמְרִמֵר,

1) Quae *duas radicales iterant* duplicis potissimum generis sunt

a) a *colorum diminutivis* formae ቀቸልቲል (v. LUDOLF. p. 97) derivata, ut ለቅደላይሐ rubellum esse a ቀደላይሐ ት dimin. a ቀይሐ, ለኅልዳል virere a ኅልዳል dimin. a ኅል olus s. virens;

b) *frequentativa a verbalis transitivis* derivata, ut ለርገሐስሐ damnare, inquinare (sc. solito more, iteratis vicibus) ab ለርስሐ damnare, ለርሰሰሰ pro ለሰሰሰ**) palpare a ሰርሰሰ pro ሰሰሰ vel ሰሰሰ (س and سسس unde سسس, cf. ع and عع), ለስቆቆ pro ለስቆቆቆ plangere geminatum videtur a (ስቆ) شكا ejulare; ለደለቅለቅ nescio an potius pro denominativo habendum sit a ደለቅለቅ agitatio (cf. ቅቅቅ lubricus, دممك mola celerius circumagitata) quod forte a ለገ, salire.

*) Quae in plerisque verbis mere formalis vel accidentalis est, neque vim verborum ipsam tangit, quemadmodum verba *colorum* arab. et hebr. | vel ה sibi praefigunt, ut أصفر flavum esse, أحمر rube- re, أبيض album esse, أحمر rubrum esse.

**) Quinquelitterum pro quadrilittero, quod, praesertim in formis duas radicales duplicantibus, saepius factum esse suspicor, quemadmodum in chald. ለገገገ pro ለገገ, ለገገገገ pro ለገገ (SCHAAF opus aram. p. 75).

2) Quae *Vau* inserunt geminata ultima, arab. conjugationem XI. (non XII., ut Ludolfus) referentia et hebraicam *Polel*, *) *verbalia* sunt, **) ut $\aleph\eta\omega\eta\eta$ *increpare* pro $\aleph\eta\omega\theta\eta\eta$, ab inus. $\eta\omega\eta$ cf. كَمُوس *austerus*, $\aleph\eta\phi\zeta\zeta$ *abominari, horrere* (forte = افشع *horripilare a* شع *horrere et* قشر *cutis vel* فر *frigere*), $\aleph\delta\zeta\eta\eta$ *mussitare* a $\aleph\zeta\eta$ *lingere* = لحس et *musitare* = שחש . Huc forte etiam referendum $\aleph\zeta\eta\eta\eta$ *horrorem facere* (a $\zeta\omega\tau$, $\zeta\eta\tau$ $\eta\psi\tau$ *vastare?* cf. $\eta\eta\eta$, שמש etc.)

Magnum praeterea numerum verborum huc retulit Ludolfus, ab $\aleph\zeta$ *incipientium*, in quibus ζ pro radicali habuit, scilicet hanc rationem secutus, quod *infinitivi eorum* ζ *servant*. Verum hinc nihil probari, et has formas tantum non omnes pro quadrilitteris characteristicis passiva $\aleph\zeta$ notatis habendas esse hisce argumentis existimo: 1) per se non probabile est, tantum quinquelitterorum numerum eorumque a ζ *incipientium* in hac lingua exstitisse, cum in caeteris rarissima sint; 2) literam ζ non radicalem sed ex syllaba servili $\aleph\zeta$ mutilatum esse, ea exempla probant, ubi simul plena derivatorum forma adest, ut $\zeta\epsilon\zeta\omega\chi$ *chorea* et $\aleph\zeta\epsilon\zeta\omega\chi$ *saltans* a $\aleph\zeta\epsilon\zeta\omega\chi$ *saltare*, et hoc ab $\epsilon\zeta\omega\chi$, $\zeta\eta\eta\theta$ *ambulatio*, cf. $\aleph\zeta\eta\eta$ *bestia* et $\eta\theta\eta\theta$ *scala* ab $\aleph\zeta\eta\eta\theta\eta\theta$ et hoc a $\eta\theta\eta\theta$. Eadem mutilatio obvia in adject. $\zeta\chi\eta\zeta\phi$ *fulgens* pro $\aleph\zeta\chi\eta\zeta\phi$ a $\chi\eta\zeta\phi$ et $\zeta\eta\theta\delta$, $\zeta\eta\delta$ *vertigine laborans* (apoc. ex $\zeta\eta\delta\delta$) pro $\aleph\zeta\eta\delta$ vel $\aleph\zeta\eta\delta\delta$. 3) Idem videre licet in hebr. infin. Niphal (ut $\eta\eta\eta$, $\eta\eta\eta$ et nomine $\eta\eta\eta\eta$, rabb. $\eta\eta\eta\eta$, GESENIUS *Lehrgeb.* §. 92. A. 2. 120, 25) pro Hinkatol arab. انقتال . 4) In dialectis respondent plerumque conjugg. Pilpel vel Polel, ut $\aleph\zeta\phi\delta\phi\lambda$ = قلقل , قلقل , sed $\zeta\phi\lambda$, قل plane diversum est, $\aleph\zeta\eta\eta\eta$ *tremere* = بصبص , $\aleph\zeta\eta\eta\eta$ = גולג et גולג , $\aleph\zeta\chi\zeta\chi\zeta$ = כרכר ; $\aleph\zeta\eta\eta\eta$ = גרגר , unde $\aleph\zeta\eta\eta\eta$, $\aleph\zeta\eta\eta\eta$ = גרגר , גרגר (quod ut onomatopoeicum hanc formam requirit). Alia, quae formam primitivam habent a ζ *incipientem*, ut $\zeta\eta\eta$, $\zeta\chi\zeta$ = נטף sane quinquelittera esse possunt, sed tenendum tamen est, verba primae Nun cum verbis gem. Ain in omnibus dialectis promiscue usurpari (GESENIUS §. 112, 2. p. 454), cujus exemplum in aeth. habes $\zeta\theta\zeta$ *sternere*

*) Quae saepius pro Pilpel usurpatur, ut רופף = chald. רפרף , רופץ pro רפץ vel רצרץ , arab. رخص , رخص = גולג , unde intelligitur utramque formam similem vim habere.

**) Ludolfus a nominibus ea derivat, sed haec potius infinitivos illorum verborum esse, forma arguit.

= ḥṯṯṯ denom. a ṯṯṯ pavementum, quod a ṯṯṯ repetendum est (cf. صَفَّ locus planus a صف ordine disponere = ٧٣٧). Eodem modo ḥḥḥḥ et ḥḥḥḥ etiam a ḥḥḥ et ḥḥḥ (cf. صب affundere a صب) derivari possunt.

Majorem difficultatem facit, quod nonnulla hujus formae *transitivam* vel *causativam* vim habent adeoque passivum peculiare a ተገ et nomina participialia a ግ incipientia formant, ut ለገገገ bullire facere, ለገገገ horrorem facere, ለገገገ expandere velum pass. ተገገገ part. ግገገገ, et ለገገገ, quod quamquam intransitivam vim habet *provolveri*, passivum facit ተገገገ et deriv. ግገገገ *rota*. Ex his certe ለገገገ non facile quisquam a monstroso ገገገ derivare volet, etiamsi in caeteris hoc ferri possit. Itaque abusum quendam suspicor ita ortum, ut cum ለ pro transitivo falso haberetur (tales enim errores in nulla non lingua obvii), deinde formae derivatae ተገ et ግ adderentur, quemadmodum factum est ተገገገ, quasi Passivum Transitive.

Restat, ut conspectum verbi aethiopici in tabula adjecta exhibeam.

CAP. III. De Nominibus.

(LUDOLF. Lib. III.)

In nominibus semiticis nihil potius esse videtur, quam qua ratione ex verbis formata sint, bene perspexisse. Praeclare itaque a recentioribus grammaticis, hebraicae potissimum linguae, institutum est, ut in hanc derivandi rationem accurate inquirerent, eamque ad certas quasdam formas redigerent. LUDOLFUS hunc locum et ipse attigit lib. III, cap. II—IV „*de forma et specie nominum*,” sed leviter tantum. Itaque non ineptum visum est, has formas diligenter ex lexico conquisitas in similem ordinem redigere, quo hebraicas apud GESENIUM (*Lehrgeb.* §. 120 sqq.) positas videmus, quamquam hujus vestigia dolore meo saepius deserenda erant, ob quadrilitterorum diversam rationem.

§. 12. Formae universi nominis purae s. normales,
tam trilitterae quam auctae.

A. a verbo primitivo.

I. *Nomina Agentis s. Participia.*

1. $\Phi\text{t}\Delta$ fem. — Δt (فَاتِل, ذَبَاب, وَدَّو) $\text{t}\Phi\text{h}$ peccator, phz salvus, $\Lambda\Phi\text{v}$ utilis, zhv obliviosus, ztv justus, pph justus, hhz (كَاهِن) sacerdos. Sic praesertim *ordinalia*, ut in arab., quae tamen *denominativa* sunt.

2. $\Phi\text{t}\Delta$, $\Phi\text{t}\Delta$, $\Phi\text{t}\Delta$ (فَاتِل, وَدَّو et وَدَّو, formae saegolatae apud Hebraeos), $\Theta\text{h}\omega$ laevus; hhz servus, hhp stultus, phh (הַשָּׁמֵם) aridum, continens, hhh homo, zph discipulus; hhp et hhp peregrinus, zhh princeps. Cum literis formativis vel parag. hhh homo, zhh = phh .

3. $\Phi\text{t}\Delta$ et $\Phi\text{t}\Delta$ (adject. فَتَال et فَتَال, ذَبَاب), htp potus, hpv vivus, zph vigilans, pph mitis, pph sollicitus, wpp bonus, phz praeputiatus, $\text{z}\text{p}\Delta$ fortis, thv id., hpp tortuosus (nisi haec posteriora potius ad locum sextum referenda sunt).

4. $\Phi\text{t}\Delta$ (pro $\Phi\text{t}\Delta$, cf. فَتَوِل et فَتَوِل, ذَبَاب, ذَبَاب et ذَبَاب *), aram. zhh , wzh **), fem. $\Phi\text{t}\Delta\text{t}$ (cf. $\Phi\text{p}\text{h}\text{z}$ a $\Phi\text{p}\text{h}\text{z}$, hebr. הַבְּרָר a הַבְּרָר), partic. *passivum*, ut $\text{z}\text{h}\text{h}\text{z}$ creatus. A verbis neutris *neutraliter* positum, ut hhh jacens (observ. LUDOLF. p. 96, cf. in caeteris dialectis GESENIUS §. 91. A. 8. SILVESTRE DE SACY I, §. 619). Nonnunquam etiam *substantive*, ut hhp malum (alia hujusmodi v. LUDOLF. l. c.) quo referenda esse puto hhh et hhh acetum, et hzz argentum (propr. quod purgatum est). Rarissima forma $\Phi\text{t}\Delta$, ut hhp altera dies, quam tamen primitivam esse suspicor pro dialectorum analogia, mutata

*) Cf. zhh = $\Delta\text{h}\text{p}$, zhh = vhh , cf. mat. syriac. §. 87, 13, quem tamen mallet hanc rationem, ut *passivam*, magis distinxisse a forma pzh et pzh , ut *activa* (cf. hzh genitor, zhh , docens).

*) Chald. zhh stultus, syr. hzh infans, hzh doctus s. discens HOFFMANN gram-

deinceps vocali *a* in *e* secundum pronunciationem harum promiscuam (cf. قَدَّوس = aeth. ቅዱስ, حَر = ḥar), et addita dagessatione.

5. ቅጥል femin. ቅጥል *adjectiv.* (קטיל, קטיב, aram. קטיב a קטיב); ቅለል = قاييل, ቅደደ ስጦት, زقيق, ቅጠን קטון, ሀዚዝ, chald. עזין, ዓፄ acidus. Nonnunquam *substant.*, ut ንቢዩ fem. ንቢት, ቅሲስ, قسيس, قسيس, ቅሲስ acetum, ኅረጽ farina (propr. comminutum?), ኅሊን ferrum (propr. firmum?), conf. in diall. נביא, פריץ etc.; ^፩ወንድ, ^፪ወንድ.

6. Intens. ቅጥል et longe frequentius cum terminatione adjectivi i ቅጥለ*) (قَتَال, קטב, ህልፍ), ut ለገር pedes (denom. a ለገር pes), ሀሻሻ mercenarius, ገሻር operarius (ገላሪ factor), ሐረጃ puerpera, ሐደፍ et — ፍ gubernator, ስጥይ et — ዩ potator, ስራሽ et — ሲ faber, ስገር pilosus (denom. a ፀጥር pilus), ፀዓዶ sectator. Interdum si utraque forma adest, posterior magis *habitum* indicare videtur, ut ፍላስ accola παροικος — ስ. peregrinator, ኅደር habitans — ሪ inquilinus. Cum *a* parag. ሐዋርዶ apostolus = حواريّة.

II. Nomina Actionis s. Infinitivi

a. formae nudaе.

7. ቅጥል fem. ቅጥልት et ቅጥል fem. ቅጥለት (قَتَل, قَتَلَ, قَتْل; formae saegolatae Hebr. קטב, קטב, קטב; ህልፍ, ህልፍ, ህልፍ), a. ለገስ ስጦት, ለርፍ ስጦት, ለገር ስጦት; ለገል ስጦት, ስጦር ስጦት, ስጦል ስጦት. b. ሐገል fem. ሐገለት = ነገል, ሐደስ novatio, ቀርን ቀርን, ቀስት ቀስት. Praeterea cum paragog. *e* (ע, ה) et *a* (א, ህ), ut ለርፍ bestia (አገዳ), ሠርፍ, ሰርፍ, ዓርፍ, ቀጥላ, fem. ረድላት auxilium, ለቅላት utilitas; ዓልሐ sapientia, ቀጥላ ira, ፍሠሐ, ዓዓላ. Cum ለ *pro-*sthet. ለንገዶ peregrinus, ለፍርሃት (አገራት) pulli.

*) Ludolfus hanc solam exhibet, sed illam primitivam esse manifestum est, cf. chald. נביא fem. a נבי, quod pro נב, hebr. נב = נב.

8. **ቅተል** forma denotans *attributa rerum externa* a verbis *intransitivis* derivata, ut **ክበድ** gravitas a **ከብደ** gravem esse, **ህዕቅ** profunditas, **ሐጸጸ** tenuitas, **ቅጠኝ** parvitas, **ዳረር** amaritudo, **ክበብ** rotunditas, **ህወር** coecitas, **ደበስ** ariditas, **ህባይ** magnitudo, **ፀበስ** infirmitas; nonnunquam etiam *interna*, ut **ስከር** ebrietas, **እከይ** malitia, et alia, ut **ህረቆት** quies.

9. **ቀተል** femin. **ቀተለት**, **ቀትል** et **ቅትል** **قتل**, **قتال** etc.; **ኃቅቅ**, **ኃቅቅ**; **ህዕቅ**) a verbis fere *intransitivis* derivatae (cf. idem in caett. diall. SILV. DE SACY I, §. 540. GESEN. §. 120, 12), ut **ሐዘኝ** tristitia = **حزن**, **ሠሐቅ** et **ሠሐቅ** risus, **ስዕር** ubertas, **ተረቆ** et **ትረቆ** reliquum, **ቀረዎ** spica relicta, **ተለወት** sequela, **ዳጠኝ** quantitas (quasi ab intransitivo verbi **ዳጠኝ** mensurare), **ባረኸት** prosperitas (quasi a passivo verbi **ባረኸ**, unde **ቡራኸ** benedictio), **ትህዝ** moeror (sed **ቴህዜ** contristatio), **ዝፍዎ** pluvia, **ሕራር** aestus, **ድራር**, **ሠገፍ** coena, **ዳገሐ** prandium; **ሰገዎ** **سجّ**, **ሰህል** **سعال**, **ሐሰብ** **حساب**, **ረኃብ** **رعب** (a **رعب**), **ኃገር** defectus (a **ኃገር**, **ኃስረ**), **ረህድ** **رعب**, **ረህዎ** **رعب**. Cum e parag. **ዳገሌ** = **ኃቅቅ**, **እህቴት** gratiarum actio; cum **እ** prosth. **እዳገል**, **እዳገክ** (pr. Deitas?) **እኝጸር**, **እስራብ**, **እዳጠኝ** = **ዳጠኝ**, insuper cum a parag. **እኝበጣ** locusta, **እርእዶ** exemplum*).

10. **ቀቲል** (forma infinitivi absoluti) et **ቀቲል** (**قتول**, **قتول** et **قتول**; **ቅጥታ**, **ቅጥታ**). Sic pauca quaedam, quamquam non satis certa, ut **ሐቋይ** stridor dentium (pro quo LUDOLFUS suspicatur **ሐቋይ**), cum **እ** prosth. **እገዚእ** dominus, **እክሊል** = **اكليل**, **ኃቅቅ**; **ሐጸር** vallum (sed **ሐጸር** vallatus), **ሐረር** = **ሐራር** aestus (sed **ሐረር** aestuosus).

11. **ቅትሎ** cum terminatione o de opere opificum, ut **ቆትሎ** opus filatum, **ሠብሻ** fusile, **ቅፋሎ** auro obductum, **ሐሰሎ** coctum, **እኝዎ** textile, **ፀቅሮ** opus lapide excisum, **ፀፋሮ** plexum, **ዝብጥ** ductile, **ፍፀዶ** tortile, **ቆሕቆ** tornatile, **ገልቆ** sculptile.

*) Frequenter praeterea occurrit similis forma sus, **ኝሠዛ** inquisitio, **ሀዕፃ** iniquitas, et sinparagog. **ቀተላ**, eaque a verbis *transitivis* vel *gulare* quoddam **እሊሎ** fuligo, **እሊሎት** umbra, *auctis* derivata, ut **ዳኸራ** tentatio, **ቀሰላ** occur- quae quo referam, dubius sum.

12. ቅትለት et ቅትላት *nomen actionis* a verbo *simplici*, ut ለርጫት decretum abstinenti, cf. ለርጫ vetitum, ስብለት spicatio (ስብል spica), ጫላት repletio (ጫላ plenitudo), ጫርገት obductio parietis (ጫርገ gypsum), ስርዖት et ስርዖት remissio, ጫርሳት luxuria. Nonnunquam etiam *effectum* actionis indicat praesertim forma ቅትላት (observante LUDOLF. cap. III, 2. 5).

13. ቅትሌ *) *nomen actionis* a verbo *aucto* trilittero formae ገሰረ, ut ጫላት perfectio a ጫላ perficere. Nonnunquam a Passivo, ut ሠገቅ incarnatio a ተሠገዐ.

14. Formae *reduplicatae* in *quadrilitteris* et *defectivis* usitatae **)

a) ቅልቅል vel ቀልቀል. Exempla vide infra.

b) ቀልቀል, ቅልቀል.

15. Formae *reduplicatae* *quinelitterorum*

a) ቅትልትል,

b) ቀተልቲል,

c) ቀቶላል.

b. Formae literis servilibus auctae.

16. ጫቅታል *nomina locorum* (arab. مَقْتَل, hebr. promiscue ኃህገጌ et ኃህገጌ, ህጃዴዎ), ut ጫስስብ = מִשְׁכַּב, ጫርሳይ = מִרְצָה, ጫቅደስ = מִקְדָּשׁ.

17. ጫቅተል, ጫቅትል fem. ጫቅተልት et — ትልት a) *nomen actionis* vel *qualitatis* (cf. infinit. amhar. ጫንሰር, arab. مَقْتَل, aram. ኃህገጌ ህጃዴዎ), ut ጫጫሰል similitudo, ጫርገጫ

*) *Mediam dagessandam* esse censeo: 1) quod a verbo mediae dagessatae derivata est, 2) quia quadrilittera eandem formam habent, ubi duae litterae dagessatam compensant, 3) quia multa formae ቅትሌ (LUDOLF. p. 94, II. 3) utuntur, geminationem longa vocali compensantia, quemadmodum forma adj. ቅቲሌ pro ቅትሌ, conf. etiam

ቁቁይ = ቅቁይ, ሠቁይ pro ሠቁይ.

**) Has propterea huc refero, ut deinceps hunc numerum allegare possim, quam ibi inserere non licet nisi turbato ordine. Quamquam quatenus plurilittera a trilitteris oriunda sunt, suo jure hunc locum occupare videntur.

maledictio, ማንሰርት = ንሰረት, ማሠላት pinguedos, ማሠዋህ sacrificium, ማዝፍ crassities (cf. hebr. מַחְמֵד concupiscere, מַחְמֵד mactatio, מַחְמֵד imperium, מַחְמֵד quies). Cum e paragog. ማጽጫ surditas (ex imitatione, ut puto, verbi actionis ቆቲሌ); b) nomen *instrumenti* (arab. مَقْتَل), ut ማኅደር habitaculum, ማኅፀላ pelvis et balneum, ማንሰር solium etc. Nonnulla potius nomina *agentis* s. Participia neutralia verbi transitivi (vid. infra 19.) esse videntur, ut ማልሕቆ ancora, propr. adjungens κατόχος, ማልሕ complementum, ማርፎቆ, ማሰጫ limen, paries, propr. quod fulcit cf. חֲבֻרָה, יוֹתֵר GESEN. *WB.* s. v.

Nonnulla *abusive* formam praecedentem mutuari Ludolfus observavit, ut ማገሰ ratio agendi, ማርገላ quaestus, ማገደ nativitas (conf. idem in verb. defect. arab. مِيلَاد, pro مِيلَاد etc.)

18. ቆትላን (قتلان, قتلان, قتلان, hebr. chald. קָטַל etc.), ut ቆርላን = قَرَبَان, ቆርቆን, chald. פִּירְקָן, ህርቆን nuditas.

B. A verbis derivatis s. verbalibus.

I. Nomina agentis s. Participia.

19. *Verbale* I. Transitivum ማቆትል, ማቆትል femin. — ትልት, cum term. adj. i — ሌ (مَقْتَل, مَقْتِل, مَقْتِل), ut ማጥጫ baptista; altera forma ማቆትል usitata praesertim in verbis mediam dagessantibus (ማቆትል), nec non a gutturali incipientibus, ut ማሐልል pigmentarius (cf. infin. amhar. ማሐረስ pro ማሐረስ), vel ne cum forma 17. confundatur, ut ማሐሰል coquus (discernenda a ማሐሰል olla). Singulare est ማቆትል = מַחְמֵד (cf. infra ተሐሰል).

20. Idem ለቆትሌ ex imitationi formae primitivae ቆትሌ, ut ለገላ proditor.

21. *Verbale* II. Passivum ተቆትሌ, Reciprocum ተቆትሌ, significatione tam *passiva* pro ቆትል, ut ተሰላሐ celebratus, ተገፈሌ oppressus, vel *neutrali*, ut ተሸዘዘ obediens, ተኃላላ audax, quam *activa* (pro ማቆትል vel ማስተቆትል), ut ተኃዘዘ inquisitor, ተሸጫ confessor, ተቆረሰ cohaeres, ተገላቆ irrisor, ተገደላ luctator.

22. *Verbale* III. Transitivum alterum ልብተቅተል et ልብተቀተል (مُسْتَقْتَل), intens. ልብተቋተል, parag. — ቅተሊ, ቋተሊ, ቋተሊ. Inter quas — ቋተል longe frequentissima a verbis passivis, promiscue cum forma ተቋተሊ, ut ልብተሀገል et ተሀገሊ oppressa, — ሀልቅ = ተሀለቋ, — ገድል = ተገደሊ, — ጠይር = ተጠየረ.

23. Idem ad modum Transitivi primi ለብተቋተሊ et — ቋተሊ.

24. Idem *adject.* ለብተርኩለ sedulus, ለብተጉቡሽ collectus, ex imitatione formae ቅተል, ቋተል.

25. *Verbale* passiv. vel neutr. *quadrilitterorum* ለንቅተሉል, ንቅተሉል ad modum formae ቅተል.

26. Idem ልንቅልቅል ad modum formae 19. ልቅተል.

II. *Nomina actionis s. Infinitivi*

27. *Passivum* ተቋተል et ትቋተል fem. ትቋተልት (تَقْتَل fem. تَقْتَلَة, hebr. fem. תְּקַלְתְּ, תְּקַלְתְּ, aram. fem. ܬܩܠܬܝܢ). Miror Ludolfum hanc ex Passivo originem non observasse, exemplorum consensu firmatam, ex quibus haec apponere liceat: ተልሐፍ sollicitudo a ተልሐፍ sollicitum esse, ተጭዖ conversio a ተጭጦ converti, ተጭዖን et ትጭዖን calliditas a ተጭዖ subdolum esse, ትህይርት opprobrium a ተሀየረ exprobrare, ትሀገልት praedatio (ተሀገሊ praedator) a ተሀገለ praedari, ትህገሠት patientia (ተሀገሠገገ patiens) a ተሀገሠ μακροθυμειν. Eodem modo ትዝግድ, ትዝግፍት, ትሐርጫት (ag. ተሐርጫ) ተስናን, ትጫልክት, ትህርዝት, ትፀጫድ, ትጸናስ etc. Cum parag. ትስገሌ = ትስገሌት humanitas, ትንሀሌ resurrectio; nonnunquam diverso sensu ut ትፍጻጫት perfectio, sed ተፍጻጫ finis. Singulare est ተሰሊል puls (ut hebr. תִּקְלַל, cf. supra ልቅተል).

28. Idem ትቋተልና ut ትህይድና direptio passiva (ህይት dir. activa), ትደህድና Judaismus a ተሀይድ ἰουδαιζειν.

29. *Transitiv.* alterum ልብተስራይ locus intercessionis, ልብተጉቡሽ vel — ጉቡሽ collectio.

30. Idem ሸትንቁስ halitus.

31. *Passivum* verborum *movendi* cum *a* parag. ሸንገድሽ pectus (a pulsu cordis) ሸንገልጋ concursus.

52. Idem in verbis *quadrilitteris* per aphaer. ንቅልቅል, ነቅልቅል et ነቅትገል. Exempla vid. infra.

55. Idem ሸንቅልቅል ad modum formae 16., et ሸንቅፀትል ex forma 17.

§. 13. Formae nominum normalibus accommodatae.

A. A verbis auctis s. plurilitteris.

4. ሸርቲፍ aerumnosus, ደንቲፍ et — ቲፍ orphanus, ቅጥቁጥ comminutus; 5. ሸስቢን pauper, ንስቲት parvus; 6. ሸስቲሪት quae everrit templum, 7. ቅርኒብ arista, ደንገል virgo (vel ad 2.), cum *a* parag. ሸብልደ spoliatio; 9. ሸንገብ bacca, ሸንገት sabbathum, 13. ቲንቲፍ mutatio, ሸንቲቄ geminatio; 14. a) ብደብደ pestis, ንቁንቁ et — ነቁ ros, ፀቁፀቁ pavementum, ፈልፈል fons saliens; b) ሸብግብ matrimonium, ሸብግብ nuptiae, ቁደቁደ maxima pars; 15. a) ደልቅልቅ concussio, b) ነጠብጠብ gutta (?) ዳግልግል viriditas; 16. ሸፀልቲፀ locus tutus; 19. ሸተርጉፍ interpres, ሸተንባል patronus, ሸጠሸጠ conditor; 20. ሸጸንቆጠ immolator; 25. ሸንቁርሀጸ saliens, ሸንቅሀደፀ suspi-
ciens, aphaer. ንጸብሂቅ fulgens; 26. ሸንጉርጉር querulus; 32. ነቁርሀጸ saltatio; ንብስገብ motus tremulus, ነባልገል inflammatio, ነጠብጠብ destillatio, ነጉርጊር murmuratio, ነጉደጊደ tonitru, ነዘህገል nugatio; 33. ሸንጸርባር rota, ሸንገሐገሐት praecipitium.

B. A verbis imperfectis s. defectivis et contractis.

I. *Atrilitteris.*

A verbis *secundam et tertiam eandem habentibus*

2. ፀር hostis; 7. ሸግ (ገግ) lex, ቁት (ገግ) parag. ቁት frustum, fem. ሸፀት ira, ሸሸት diminutio, ሸሂት volatus; 14. ሸብግብ nuptiae (a ሸባግ propr. thalamus? cf. ጸጸጸ, ገገገ, ገገገ, syr. ጸጸጸ ስጠፈግ); 17. ሸጸላት tabernaculum.

A verbis defectivis prima Vau.

2. ልድ verna; 7. ረቕ sputum, fem. ፀላት exitus, ሀብት donum, ርብት ለሕግ, ልድት ለሕግ, ረቕት casus; 12. ርቕት spuitio (divers. a ረቕ sputum). Multa tamen *perfecte*, ut distinguantur a 7, ut ፀህጾት ustio, sed ህጾት ustura (effectus); ፀገዘት excommunicandi actus, sed ገዘት maledictio excommunicando pronunciata; ፀጥነት inchoatio, sed ጥነጥ initium; 14. ሀላላ eloquentia (a ፀላላ respondere?), ፀላላ expensae (a ፀላ exire, hinc expendi, cf. ለሕ 2 Reg. 12, 13, syr. ܘܒܘܪ), ላላ embryo, foetus immaturus (cf. ለሕግግግ propagines a ለሕ; contemtim? cf. ለሕግግግ et ሕግግግ = ለሕግግግ); 16. ለሕ exitus, ለሕግ descensus, defect. ለሕግ sputum, sensu e seq. forma petito, quod etiam faciunt ለሕግግግ nativitas (conf. ميلاد pro ميلاد), ለሕግ patrocinium; 17. ለሕግግግ serra, ለሕግግግ exitus (actio) defect. ለሕግግግ dies, juxta ለሕግግግ; 19. ለሕግግግ cohaeres; 27. ለሕግግግ fiducia.

A verbis defect. media Vau.

7. a. ለሕ onus, ለሕግ jejunium (ሕግ); b. ለሕግ, ለሕግግግ pravitas, ለሕግግግ itio (ሕግግግ, ሕግግግ), c. ለሕግ, chald. ܠܩ vox, d. defect. fem. ለሕግግግ adventus (ad modum ፀላት exitus), cf. ለሕግግግ, ለሕግግግ; 16. plene ለሕግግግ contr. anomal. ለሕግግግ introitus, ad instar oppositi ለሕግግግ eadem ratione ለሕግግግ ad modum ለሕግግግ GESENIUS §. 103. A. 18); 17. plene ለሕግግግ contr. ለሕግግግ lectica (ሕግግግ), b. ለሕግግግ locus = ለሕግግግ (ሕግግግ), defect. ለሕግግግ munus sacrum.

A verbis defect. media Jaman.

7. a. ለሕግግግ (ሕግግግ), ለሕግግግ conversio, b. ለሕግግግ (ሕግግግ), fem. ለሕግግግ fraus, ለሕግግግ, defect. ለሕግግግ urina; 18. ለሕግግግ foedus, ለሕግግግ deceptio.

A verbis defect. ultima Vau.

2. Defect. ለሕግግግ vir, ለሕግግግ id., ለሕግግግ, ለሕግግግ, ለሕግግግ; 5. ለሕግግግ existens; 7. a. ለሕግግግ (badu = ܒܕܘ, cf. ለሕግግግ), b. ለሕግግግ donum, ለሕግግግ via (conf. ܩܘܬܝ), c. ለሕግግግ latus ex ለሕግግግ (ሕግግግ), d. defect. ለሕግግግ = ለሕግግግ, e. fem. ለሕግግግ dispersio, cum ለ prosthet. ለሕግግግ jugum (ሕግግግ); ለሕግግግ ex ለሕግግግ (ሕግግግ); ለሕግግግ hora, ለሕግግግ sponsa (ሕግግግ, ܘܠܘጌ lege Zalát); def. ለሕግግግ mendacium (conf. ለሕግግግ); 17. a. ለሕግግግ clavis, femin. ለሕግግግ fenestra, b. ለሕግግግ

(k. e. *matlu*) et ማተሎ ordo; 27. a. ትሠጉት incarnatio, b. ትበረ spes, ተደገ dignitas, ተሐጫ affinitas.

A verbis defect. ultima Jaman.

2 vel 5. ጠሊ hircus (cf. ሕጋ agnus), ሐቢ fidejussor; 4. fem. ሐሊት sponsa; 7. a. ራሕይ *rāi* visus (ראי ramì), fem. ሐቢት procuratio cum ሕ prosthet. ሕበኪት testiculus; 6. def. በጫ (בש), ሠን pulcritudo. 8. a. በተይ et contr. በቴ potatio, ፍረ fructus (פרי), cum ሕ prosthet. ሕብረት vicissitudo, b. በሮ sutura, ደዌ morbus; 12. ዐደት criminatio, ሐጫት obtrectatio; 17. ጫሠሬ medicamen, ጫሮይ (מרעי) et ጫሮት (מריעי grex, arab. ع- hebr. מרע); 19. ጫሠሬ medicus, ጫሠጂ, quod optimum est (optime agit); 27. ተንቢት prophetia, ተጫት votum.

II. *A plurilitteris.*

5. a. Med. A. ቡረክ benedictus, ጫሕን corruptus, b. Med. Vau ቱሕሐ mixtus, ጫቁሐ vinctus, c. Med. Jaman, ሊሉይ separatus, ቁቁይ avarus, ጊጉይ sceleratus; 7. a. Med. Vau ደተ ordo (a ደተተ), fem. ተበሐት mixtio, ቆሐህ (בבוק); ult. Vau ዐልተ clypeus, ፋረት bonitas, b. Med. Jaman ሌሊት nox, ሲሲት cibus, ጭዋ captivitas; 9. ሲሲይ cibus, ቆሐር caligo, ጌጋይ error; 13. a. Med. A. ቡረክ benedictio; hinc etiam a Passivo reciproco, ut ስተሮ participatio, ጉላኤ congregatio, b. Med. Vau ቱሰሐ mixtio, ጫቁሐ vinctura, c. Med. Jaman ጭዋ captivatio; 15. c. ሰቆራር abominatio, ለኖግስ mussitatio, ሰዐዛዝ horror; 17. ጫሰንቆ cithara, ጫቁሐ compes; 19. ጫሴሰይ altor; 32. ነጎሌል vertigo, ነሰግፀ ambulatio; 33. ጫሰግህት velum.

§. 14. *Nomina denominativa.*

(LUDOLF. p. 95. 97.)

I. *Substantiva* aut ad nominum verbalium modum flexione interna derivata sunt, ut 4. ሕጋ pedes ab ሕገC pes, ደጊC pilosus a ደጉC pilus; 27. ትርሕስ quod ad caput est, ትርጋፀ quod ad pedes est; aut *terminationibus* quibusdam, ut

1. ር ad formanda *abstracta* ex concretis,

a. ex substantivis, ut **ወስጥና** ducatus, **ድንገልና** virginitas, **ስጐሊና** humanitas, **እወገንና** deitas, **ሐፃንና** infantia;

b. ex adjectivis, ut **ሐቢሐና** sapientia, **ቅድስና** sanctitas, **ልብና** intelligentia, **ሕሊና** cogitatio, **ወስጥና** corruptio.

2. ት fem. nude appositum adjectivis, ut **ወስጥነት** paupertas (**سَكْنَة**), **ሀኪት** pigritia ab **ሀኪይ**).

II. *A d j e c t i v a.*

1. *Diminutiva quaedam iteratione* duorum posteriorum radicalium formata, ut **ወህርህር** dulciculus a **ወህር** mel, **ቀደሕይሕት** rubella a **ቀደሕ** ruber, **ዳወልወል** subviridis etc. (vid. LUDOLF. p. 97). Eadem plane forma in hujusmodi hebraicis, ut **מְדַמְדָּם**, **יְרַקְרַק**, **שְׂחַרְחַר**, quae denominativa esse patet.

2. Cum terminatione *i* (יַ), ut **ወህሊ** similis a **ወህል** similitudo, **ተፋለወ** ultimus a **ተፋለ** finis, **ሕጥራቁ** ἀπεσπασμένος, **ሕጥዘ** liber.

3. Cum terminat. *avi* contr. *ai*, quae vide apud LUDOLF. p. 97.

Conspectus Verbi aethiopicici.

A. Verbum *simplex*.

Primitivum.

Derivata s. Verbalia.

Ordo I.	II.	III.	IV.
Intransitivum vel Transitivum.	I. <i>Transitivum</i> vel Causativum.	2. <i>Passivum</i> s. Neutrum.	3. <i>Transitivum alterum</i> .
		a. simpliciter et reflexive	b. reciproce et intensive
		c. in verbis movendi	a. simpli- citer
			b. reciproc. et intens.
1. ቀትላ med. E. } 2. ቀተላ med. A. }	አቅተላ	ተቀትላ	ተቋተላ
		አንገድ-አ	አስተቅተላ et አስተቋተላ

B. Verbum *auctum primum* s. trilitterum.

ቀተላ አቅተላ ተቀተላ ut simplex አንገላገ አስተቅተላ ut simplex

C. Verbum *auctum secundarium* s. plurilitterum.

1.

a. ቋተላ	አቋተላ	ተቋተላ	ut simplex	አስተቋተላ	ut simplex
b. ቀይተላ, ቁተላ	አቁተላ	ተቁተላ	ተቀይተላ	አንገገገ?	
c. ቀወተላ, ቆተላ	አቆተላ	ተቆተላ	ተቀዋተላ	አንጠጠጠ?	

2.

a. ቀርተላ	አቀርተላ	ተቀርተላ		አንጎርጋጋ
b. ቀኝተላ	አቀኝተላ	ተቀኝተላ	ተጠናቀቀ	አንጸጠጠ etc.

3.

a. ቀትላላ	አቀትላላ	ተቀትላላ		
b. ቀልቀላ	አቀልቀላ	ተቀልቀላ	ተቀጠቀላ	አንቀልቀላ

4.

a. ቀትላወ	አቀተላወ	ተቀትላወ	ተቀታላወ	አንቀሳቃወ	አስተሳሳወ
b. ቀትላገ	አቀትላገ	ተቀትላገ	ተሳላተገ	(አንገገገ?)	

5. quinquelitt.

a. አቅተልተላ
b. አቅተለላ

ADDENDA ET CORRIGENDA.*)

Pag. 4 lin. 4 a parte infin. lege: *mirus* pro *mira*.

P. 7 l. penult.: قَرَح pro قَرَع.

P. 8 l. 2 בַּעַר pro בַּעַר.

Ibid. l. 7 ֹּ pro ֹּ.

P. 12 l. 12 dele: (v. supra §. 3, 4, 2) et adde: ut apud Syros (MICHAEL. gr. syr. §. 55) et Hebraeos, tum scheva compos. pro simplici ponentes, tum vero plenam vocalem, ut אַ אַ pro אַ, הַּ pro הַּ vel הַּ (GESEN. *Lehrgeb.* §. 40. A. 1. 2)

Ibid. l. 15 adde: ut plerumque *contractionem* agnoscas, qualis apud Graecos et Latinos solennis.

Ibid. l. 16. 17 exempla ለለ and ለለ, quarum scriptio praecedentem literam non in sexto ordine ponit, in marginem ad notam **) releganda sunt.

P. 13 l. 1 sqq. verba: „*ex latinis — absurda*“ ad *syncopen* nota **) memoratam referenda sunt.

Ibid. not.**) exemplis aethiopicis adde: ለለ pro ለለ, ለለ pro ለለ, ለለ pro ለለ, amhar. ለለ *lupis* pro ለለ. Solenne idem in *affixis* ለ, ለ, ለ, ለ. Hebraicis adde: praecipue vero hoc obtinet in *affixis* הו, הו, הו, הו, ut קָטָם pro קָטָם, אָבִיו (*abiu*) pro אָבִיו; rarius in syr. et arab., ut صَوْنٌ, صَوْنٌ, مَنُو, مَنِي pro صَوْنٌ etc. Eadem prorsus ratione factum, ut pro literis Aleph et He, scilicet ejectis, compareant Vau et Jod, ut בּוּר pro בּוּר (quod pro בּוּר vel potius בּוּר, quemadmodum מוּם pro מוּם); רְאִישׁוֹן pro רְאִישׁוֹן; בִּישׁוֹן (cf. Kri Jer. 6, 7) = בּוּר (cf. בּוּר ex בּוּר, נִיב, amhar. ለለ ex ለለ); לָט infin. לָט pro לָט, לָט; דּוּר = דּוּר cogn. دَار (v. exempla GESENIUS *Wörterb.* lit. א et ה).

P. 14 l. 6 adde: הַאֲצַר pro הַאֲצַר (Zach. 11, 13).

Ibid. l. 9 dele exempla *navis* et *navita*, quae minus huc faciunt.

*) Liceat hic appendicis loco quaedam exhibere, quae ob locorum distantiam prius corrigere non licuit.

P. 15 l. penult. exemplis *el-Gór* et *Ωγαυις* adde: innumera alia praebent in notandis nominum priorum sonis accurata, ut *Niebhrii*, *Seetzenii*, *Burckhardti*, in quibus diphthongi illae saepissime contractae exhibentur, velut in hisce vocibus usitatissimis: *دَوْلَة* *Dóla*, *شَيْخ* *Schech*, *سُهَيْل* *Suhel*, *جَوْف* *Dschóf*.

P. 17 l. 16 lege Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ .

Ibid. l. 17. pro Ⲛ planius pone: Ⲛⲓ (pro quo dicitur Ⲛ) et itidem: Ⲛⲟ (pro quo Ⲛ). Exemplis hebraicis adde: בִּיז pro בִּיז , בִּיז vel בִּיז , בִּיז .

P. 18 l. 6 post Ⲛⲟⲩ pro iis, quae sequuntur, haec substitue: quo forsán etiam referendum est Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ , Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ . In diall. cf. Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ , Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ . Syri vocem nunquam incipiunt a *zi* sed ab *i*, quod Hebraeis quoque factum esse probare studeat C. B. MICHAEL. lum. s. §. 8. Hi sane ante terminationem plural. Ⲛⲟⲩ non amasse videntur Ⲛ , in scribendo certe, sono tamen forte non mutato. Hinc pro Ⲛⲟⲩ ponunt Ⲛⲟⲩ (at Ⲛⲟⲩ), pro Ⲛⲟⲩ ponunt Ⲛⲟⲩ (Prov. 1, 32), tum Ⲛⲟⲩ (sono forte eodem, cf. Ⲛⲟⲩ = Ⲛⲟⲩ , Ⲛⲟⲩ = Ⲛⲟⲩ) et alia; praecedente vero insuper *Chirek*, nunquam hunc duplicem sonum *i* sic admittunt, sed aut contrahunt, aut geminata litera Jod priori faciunt, ut pro Ⲛⲟⲩ aut Ⲛⲟⲩ , pro Ⲛⲟⲩ aut Ⲛⲟⲩ aut denique Ⲛⲟⲩ .

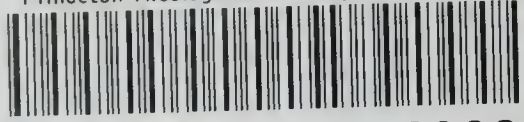
P. 28 l. 11 Ⲛⲟⲩ pro Ⲛⲟⲩ .

Si qua praeterea occurrunt peccata, lectori erudito atque benevolo emendanda relinquo.

PJ9021 .H95
Exercitationes aethiopicae, sive,

Princeton Theological Seminary-Speer Library

1 1012 00079 6062